साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड

Sakar Agriculture Cooperative Sastha Limited

राप्ती सोनारी गाउँपालिका - ६, टेपरी, बाँके

पुनर्लेखित विनियम - २०७८

विषयसूची

साकार कृषि सहकारी संस्थाको विनियम २०६८
पुनर्लिखित २०७८

		दफा		पेज नं.
प्रस्तावना				
परिच्छेद-१	प्रारम्भिक	१	संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ	
		२	संस्थाको नाम, ठेगाना र प्रतिक चिन्ह	
		३	कार्यक्षेत्र	
		४	परिभाषा	
		५	सहकारी सिद्धान्त	
परिच्छेद-२	संस्थाको उद्देस्य र कार्य	६	उद्देस्यहरु	
		७	कार्यहरु	
परिच्छेद-३	सदस्यता	८	संस्थाको सदस्यता	
		९	सदस्यताको योग्यता	
		१०	सदस्यताको लागि निवेदन र प्राप्ति	
		११	सदस्यताको अन्त्य	
		१२	सदस्यताको निस्काशन	
		१३	सदस्यताबाट राजीनामा	
		१४	पुन: सदस्यता	
		१५	सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार	
		१६	सदस्यता खुल्ला रहने	
		१७	सदस्यता प्राप्ति, पुन: प्राप्ति र राजिनामा स्वैच्छिक हुनु पर्ने	
		१८	सदस्यको दर्ता किताव	
परिच्छेद-४	पूँजी परिचालन	१९	शेयर पूँजी	
		२०	सदस्यबन्न कम्तिमा एक शेयर खरिद गरेको हुनु पर्ने	
		२१	थप शेयर खरिद गर्न सक्ने	
		२२	शेयर फिर्ता वा हस्तान्त्रण	

दर्ता अधिकारी

		२३	प्रवेश शुल्क
		२४	कृत्रिम छेकबार नलगाइने
		२५	शेयर प्रमाण-पत्र
		२६	सदस्यको दायित्व सीमित हुने
परिच्छेद-५	साधारणसभा	२७	प्रारम्भिक साधारणसभा
		२८	वार्षिक साधारणसभा
		२९	विशेष साधारणसभा
		३०	साधारणसभाको बैठक
		३१	साधारणसभाको काम, कर्तव्य र अधिकार
		३२	साधारणसभाको निर्णय अनिवार्य हुने
		३३	टोल उपक्षेत्रीय बैठक
		३४	प्रतिनिधिमुलक साधारण सभा तथा अधिवेशनको व्यवस्था
परिच्छेद-६	प्रतिनिधिमुलक अङ्गहरु	३५	सञ्चालक समिति
		३६	समितिको काम कर्तव्य र अधिकार
		३७	समितिको बैठक
		३८	लेखा सुपरिवेक्षण समिति
		३९	लेखा सुपरिवेक्षण समितिको काम कर्तव्य र अधिकार
		४०	समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको सदस्यमा बहाल रहन नसक्ने अवस्था
		४१	उपसमितिहरुको गठन
परिच्छेद-७	कार्यसञ्चालन	४२	.उत्तरदायित्व शृङ्खला
		४३	सञ्चालकहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार
		४४	प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नियुक्ति
		४५	प्रमुद कार्यकारी अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार
		४६	विशेष जिम्मेवारी
		४७	कर्मचारीको नियुक्ति तथा सेवाका शर्त
परिच्छेद-८	कोषको व्यवस्था	४८	संस्थाको कोष
		४९	कोषको सुरक्षा
		५०	कोषको उपयोग
		५१	खाता सञ्चालन
		५२	कोषको बाँडफाँड

		५३	जगेडा कोष	
		५४	संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष	
		५५	लाभांस वितरण नगरिने	
		५६	जगेडाकोषमा रकम सार्नुपर्ने	
परिच्छेद-९	बचत परिचालन	५७	बचत संकलन गर्न सक्ने	
		५८	बचत संकलन सीमा	
		५९	ऋण दिन सक्ने	
		६०	ऋण प्रवाहमा सीमा	
		६१	ऋण बाहेको प्रयोजनमा बचतको रकम लगाउन नहुने	
		६२	साधारणसभाको स्वीकृती लिनुपर्ने	
परिच्छेद-१०	कारोबारमा सिमाङ्कन	६३	सदस्य केन्द्रियता	
		६४	स्वार्थ बाझिने निर्णयमा सहभागितामा प्रतिवन्धः	
		६५	कर्मचारीसंगको कारोवारमा निर्वन्धन	
		६६	जोखिम मुल्यांकन	
		६७	कारोबार नगरिने	
परिच्छेद-११	अभिलेख	६८	कारोबारको लेखा	
		६९	खाताबही	
		७०	आन्तरिक हिसाव जाँच	
		७१	वार्षिक हिसाव जाँच	
		७२	विद्युतीय लेखा प्रणालीको प्रयोग	
		७३	अन्य आधारभूत कागजात	
परिच्छेद-१२	प्रतिवेदन	७४	एकिकृत सूचना प्रणालीमा आवद्धता	
		७५	दर्ता अधिकारी समक्ष प्रतिवेदन	
		७६	वित्तिय जानाकारी एकाइमा प्रतिवेदन	
		७७	साधारणसभामा जानाकारी गराउनु पर्ने	
		७८	सूचनाको हक तथा अग्रतापूर्ण खुलासा	
		७९	सूचनाको संरक्षण	
परिच्छेद-१३	विविध	८०	हकवालको मनोनयन	
		८१	हकदावी वा नाम सारी	
		८२	निर्वाचन	
		८३	सफत ग्रहण	
		८४	एकिकरण वा विभाजन	
		८५	कार्यान्वयन अधिकारी	

दर्ता अधिकारी

		८६	मध्यस्थता	
		८७	समानता र समता	
		८८	विनियम संशोधन	
		८९	साधारणसभाले कार्यविधि बनाउन सक्ने	
		९०	व्यख्या गर्ने अधिकार	
		९१	ऐन नियमसँग बाँझिएकोमा अमान्य हुने	
	अनुसूची	१	संस्थाको प्रतिक चिन्ह र छाप	
	अनुसूची	२	शेयर प्रमाण पत्र	
	अनुसूची	२	शेयर दाखिला विवरण	
	अनुसूची	३	शपथ ग्रहण	
	अनुसूची	४	आवेदकको विवरण फारम	
	अनुसूची	५	सञ्चालक समितिका सदस्यहरुको विवरण फारम	
	अनुसूची	६	व्यक्तिगत सदस्यता आवेदक विवरण	
	अनुसूची	७	संस्थागत आवेदन पहिचान फारम	

साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेडको
पुनर्लेखित विनियम-२०७८

प्रस्तावना : सहकारीका विश्वव्यापी मुल्य, मान्यता र सिद्धान्तहरुलाई आत्मसाथ गरी कृषक, मजदुर, श्रमजीवि, कालिगड, निम्न आय बर्ग सामाजिक क्षेत्रका अगुवा नागरिकलाई सदस्य बनाई उनीहरुमा स्वावलम्वन र पारस्पारिकताको भावना जागृत गरी आर्थिक, सामाजिक एवं सांस्कृतिक उन्नयन तथा उन्नतिका लागि व्यवसायीयक, सामाजिक तथा संस्कृतिक त्रियाकलाप सञ्चालन गरेर सदस्यहरुको समृद्धि हासिल गर्न सीप, प्रविधि र परिश्रम उपयोग गरी उद्यम विकास, कृषि तथा अन्य बस्तु उत्पादन, सेवा प्रवाह, उत्पादकत्व र बचत वृद्धि गर्ने,समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजको निर्माणमा योगदान पुऱ्याउने उद्देश्यले सहकारी ऐन २०४८ बमोजिम स्थापित यस **साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेडको** विनियम, २०६८ लाई प्रचलित सहकारी ऐन र नियमावली बमोजिम पुनर्लेखन गर्न आवश्यक भएकोले लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ को दफा २५ ले दिएको अधिकार बमोजिम पुनर्लेखन गरी मिति २०७७/०७/२१ मा बसेको ९ औं वार्षिक साधारण सभाबाट सर्वसम्मत पारित गरी लागु गरिएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

दर्ता अधिकारी

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :**

(क) यस विनियमको नाम **"साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेडको पुनर्लेखित विनियम, २०७८"** रहेको छ ।

(ख) यो विनियम प्रदेश सरकार, भूमी व्यवस्था, कृषी तथा सहकारी मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेशबाट स्वीकृत भएपछि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **संस्थाको नाम, ठेगाना र प्रतीक चिन्ह :**

(क) संस्थाको नाम : **"साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड"** रहनेछ । अंग्रेजीमा **Sakar Agriculture Co-operative Limited** रहनेछ ।

(ख) संस्थाको ठेगाना :- संस्थाको प्रधान कार्यालय राप्ती सोनारी गाउँपालिका वडा नं. ६ टेपरी बाँकेमा रहनेछ भने सदस्यहरुको माग तथा संस्थाको सेवा प्रवाहका लागि भौगोलिक सुगमताका आधारमा सेवाकेन्द्रका कार्यालयहरु बाँके जिल्लाको .राप्तीसोनारी गा.पा. वडा नं. ४ बैजापुर, राप्तीसोनारी गा.पा. को वडा नं. २ को मदुवा, राप्तीसोनारी ८ को सम्सेरगंज, नरैनापुर गा.पा को वडा नं. ४ नरैनापुर, नेपालगंज उपमहनगरपालिका ५ न्युरोड, खजुरा गा.पा. वडा नं.२ रीमझिम चौक, खजुरा गा.पा. वडा नं.३ खजुरा बजार, कोहलपर न.पा वडा नं ११ फुलबारी नगर, डुडुवा गा.पा वडा नं. २ बेतहनि मा रहनेछन् ।

(ग) सामान्यतया: कार्यालय खुल्दा समान प्रकृतिको अर्को सहकारी संस्था रहेको भवन प्रयोग गरिने छैन ।

(घ) संस्थाको ठेगाना परिवर्तनको सूचना अनिवार्य रुपमा आफ्ना सदस्यहरु, भूमी व्यवस्था, कृषी तथा सहकारी मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश र सहकारी संघहरुमा दिइनेछ ।

(ङ) संस्थाको साइनबोर्डमा स्पष्ट बुझिने गरी संस्थाको नाम, ठेगाना, स्वीकृत प्रतीक चिन्ह, कार्यक्षेत्र र सम्पर्कका लागि फोन, इमेल, वभसाईट, संस्थाको आधिकारीक समाजीक सञ्जाल आदि उल्लेख गरिनेछ ।

(च) विकसित पछिल्ला संचार प्रविधिको प्रयोग गरी कार्यालय तथा सेवाकेन्द्र परिवर्तनको सूचना सबै सदस्य र सम्वद्ध सबै सरकारी निकाय तथा सहकारी संघहरुमा गराइनेछ ।

(छ) दफा २ को उपलफा (ख) बमोजिमका सेवा केन्द्रहरुमा संस्थाले प्रवाह गर्न अनुमति पाएका सबै प्रकारका व्यासायीयक कारोवार तथा सेवा सञ्चालन गर्न पाउने छ ।

(ज) संस्थाको कार्यालयमा सवैले देख्ने ठाँउमा निम्न कुराहरु खुलेको सदस्य बडापत्र राखिने छ :

१) संस्थाको प्रमुख कारोवारको विवरण र सेवा प्रवाहको अबधि, जिम्मेवार तह ।

२) कूल सदस्य संख्या (महिला/पुरुष) :- ।

३) कारोवारको विवरण :- यस अन्तर्गत कूल संकलित शेयर पूँजी, कूल वचत संकलन, कूल लगानी र कारोवारबाट भएको लाभांश उल्लेख गरिनेछ । यस्तो विवरण लेखापरीक्षण गरेको गत आर्थिक बर्षको श्रेस्ताको आधारमा राखिनेछ ।

४) लिने दिने ब्याज दर ।

५) सञ्चालक तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारीको नाम, ठेगाना र सम्पर्क फोन ।

(झ) संस्थाको प्रतीक चिन्ह र छाप **अनुसूची - १** बमोजिमको हुनेछ ।

३. **कार्यक्षेत्र** : यस संस्थाको कार्यक्षेत्र बाँके जिल्लाका सबै स्थानीय तहमा सीमित रहनेछ । थप कार्यक्षेत्र विस्तार गर्नु परेमा सम्बन्धित निकायको अनुमतिमा विस्तार गरिनेछ ।

४. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विनियममा-

(क) **"ऐन"** भन्नाले संघिय सहकारी ऐन २०७४ र लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ सम्झनु पर्छ ।

(ख) **"नियमावली"** भन्नाले संघिय सहकारी नियमाबली, २०७५ र लुम्बीनी प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६ सम्झनु पर्छ ।

(ग) **"दर्ता गर्ने अधिकारी"** भन्नाले ऐनको दफा ७८ बमोजिम तोकिएको दर्ता गर्ने अधिकारी सम्झनुपर्दछ र त्यो शब्दले निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकृत समेतलाई जनाउनेछ ।

(घ) **"संस्था"** भन्नाले **साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड** सम्झनुपर्दछ ।

(ङ) **"सदस्य"** भन्नाले दफा ८, ९ वा १४बमोजिम संस्थाको सदस्यता प्राप्त गरेको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(च) **"साधारणसभा"** भन्नाले संस्थाको प्रारम्भिक साधारणसभा, वार्षिक साधारणसभा, र विशेष साधारण सभा समेतलाइ सम्झनु पर्छ ।

(छ) **"समिति"** भन्नाले दफा ३५ बमोजिम गठन भएको संस्थाको सञ्चालक समिति सम्झनुपर्छ ।

(ज) **"सञ्चालक"** भन्नाले समितिको सदस्य तथा पदाधीकारीलाई सम्झनुपर्दछ ।

(झ) **"अध्यक्ष"** भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ञ) **"प्रमुख कार्यकारी अधिकृत"** भन्नाले दफा ४४ बमोजिम नियुक्त संस्थाको प्रमुख कर्मचारीलाई सम्झनुपर्छ ।

(ट) **"विनियम"** भन्नाले **साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेडको पुनर्लेखित विनियम,२०७८** सम्झनु पर्दछ ।

(ठ) **"शेयर"** भन्नाले संस्थाको शेयर पूँजीको विभाजित अंशलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ड) **"शेयरपूँजी"** भन्नाले सहकारी संस्थाको चुक्ता शेयर पूँजीलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ढ) **"शेयर प्रमाण पत्र"** भन्नाले शेयर किन्ने व्यक्तिलाई सो वापत संस्थाबाट दिइएको निस्सालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ण) **"पूँजीकोष"** भन्नाले सहकारी संस्थाको प्राथमिक पूँजी र पूरक पूँजीको योग सम्झनु पर्छ र सहकारी विभागले समय समयमा पूँजीकोष भनी तोकेको अन्य कोष समेतलाई जनाउनेछ ।

(त) **"प्राथमिक पूँजीकोष"** भन्नाले संस्थाको शेयरपूँजी र जगेडाकोष रकमलाई जनाउनेछ ।

(थ) **"पुरक पूँजीकोष"** भन्नाले संस्थाको कोष मध्ये सहकारी विकास कोष, घाटा पूर्तिकोष

डुवन्त ऋणकोष ऋण जोखिम कोष स्थिरीकरण कोष तथा बाडफाड नगरेको मुनाफालाई जनाउनेछ ।

(द) **"बचत परिचालन"** भन्नाले सदस्यहरुवाट बचत संकलन गर्ने र सदस्यहरुमा ऋण लगानी गर्ने दुवै कार्यलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ध) **"बचत वा निक्षेप"** भन्नाले सदस्यहरुले पूर्व निर्धारित दरमा व्याजको रुपमा लाभ प्राप्त गर्ने गरी संस्थामा जम्मा गरेको रकमलाई सम्झनु पर्दछ ।

(न) **"ऋण"** भन्नाले संस्थाले निश्चित सर्त र सम्झौताको आधारमा भविष्यमा निर्धारित दरमा व्याज बापतको रकमसमेत थप गरी फिर्ता बुझाउने गरी ऐनको दफा ५१ को अधिनमा रही ऋणको रुपमा प्राप्त गरेको रकमलाई सम्झनुपर्दछ ।

(प) **"उप-समिति"** भन्नाले सञ्चालक समितिद्वारा यस विनियमबमोजिम गठित उपसमितिहरुलाई सम्झनुपर्दछ । साथै सो शब्दले कुनै निश्चित कार्य गर्नका लागि अवधि तोकी गठन गरिएको उप-समिति समेतलाई जनाउनेछ ।

(फ) **"टोल उपक्षेत्रीय बैठक"** भन्नाले संस्थाका सदस्यहरुको बैठक सम्झनु पर्छ ।

(ब) **"प्रमुख कार्यकारी"** भन्नाले दफा ४४ बमोजिम नियुक्त संस्थाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लाइ जनाउदछ ।

(भ) **"तोकेबमोजिम वा तोकिएबमोजिम"** भन्नाले संस्थाको विनियम बमोजिम स्वीकृत नीति तथा कार्यविधिको अधिनमा रहि र बार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट कार्यन्वयनका लागि सञ्चालक समितिले जारी गर्ने निणर्य तथा निर्देशनलाई जनाउदछ ।

(म) **"कार्यक्षेत्र"** भन्नाले सहकारी संस्था वा सदस्यताको विस्तार र कारोवार गर्न तोकिएको भौगोलिक क्षेत्र वा निर्दिष्ट स्थानलाई जनाउँदछ ।

(य) **"एकाघर परिवार"** भन्नाले छुट्टिभिन्न नभई एकघर परिवारमा बसेका बाबु, आमा, दाजु, भाई, दिदी बहिनी पति पत्नि, छोरा, बुहारी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्रीलाई जनाउनेछ । सो शब्दले सदस्यले पालनपोषण गर्नुपर्ने वा निजमा आश्रित व्यक्ति समेत जनाउनेछ ।

(र) **"नियामक निकाय"** भन्नाले सहकारी संस्थाको नियमन क्षेत्राधिकार अनुशार विभाग वा प्रदेश मन्त्रालय वा प्रदेश मन्त्रालयको विभाग अर्न्तगतको कार्यालयलाई जनाउदछ ।

(ल) **"अर्थिक वर्ष"** भन्नाले प्रत्यक वर्षको श्रावण एक गतेदेखि असार मसान्तसम्मको अवधिलाइ सम्झनु पर्दछ ।

५. **सहकारी सिद्धान्त** : (१) अर्न्तराष्ट्रिय सहकारी महासंघद्वारा पारित सहकारीका निम्न सात सिद्धान्तहरु यस विनियमको अभिन्न अंग हुनेछन् । यी सिद्धान्तहरुको अनुसरण गर्ने र गराउने गरी संस्थाका क्रियाकलापहरु निर्देशित हुनेछन् ।

(क) स्वेच्छिक तथा खुला सदस्यता ।

(ख) सदस्यहरुद्वारा लोकतान्त्रीक नियन्त्रण

(ग) सदस्यहरुको आर्थिक सहभागिता ।

(घ) स्वयत्तता तथा स्वतन्त्रता ।

(ङ) शिक्षा, तालिम र सूचना ।

(च) सहकारीहरु बीच सहयोग ।

(छ) समुदाय प्रति चासो ।

(२) संस्था संगठित संस्था हुने :-

(क) संस्था अविछिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित संस्था हुनेछ ।

(ख) यसको सवै कामकाज प्रमाणित गर्नका लागि अनुसूची १ मा उल्लेख गरिए अनुसार आफ्नो छुट्टै चिन्ह अंकित छाप रहनेछ ।

(ग) यो छाप संचालक समितिवाट अधिकार प्राप्त व्यक्तिको जिम्मामा रहने छ ।

(घ) संस्थाले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न र कुनै प्रकारले बन्दोवस्त गर्न सक्नेछ ।

दर्ता अधिकारी

(ङ) संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजूर गर्न र सो उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजूर लाग्न सक्नेछ ।

परिच्छेद - २

संस्थाको उद्देश्य, कार्य

६. **उद्देश्य** :- संस्थाको मुख्य उद्देश्य निम्नानुसार रहेका छन् :

(१) सहकारी मूल्य मान्यता एवं सिद्धान्तमा आधारित क्रियाकलाप सञ्चालन गरी समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजको निर्माणमा योगदान पुर्याउने ।

(२) उत्पादक सहकारी, किसान तथा उद्यमी, व्यवसायीहरुको उत्पादन सङ्कलन, भण्डारण, प्रशोधन र मूल्य श्रृङ्खलामा वृद्धि गरी बजारीकरणको सुनिश्चितता गर्ने।

(३) सदस्यहरुबीचको सहयोग, सद्भाव र एकतामा अभिवृद्धि गरी सामाजिक पूँजी निर्माणमा योगदान पुर्याउने ।

(४) सम्मुनत, कृषि उन्मुख अर्थतन्त्र सहितको कृषकहरुको समान अवसर प्राप्त, स्वास्थ्य, कृषि शिक्षा, सदस्यहरुको मर्यादित र उच्च जीवनस्तर सुदृढीकरण गर्ने ।

(५) सदस्यहरुको आवश्यकता, क्षमता र सम्भावनाका आधारमा लगानी गरी उद्यम व्यवसायहरुको विकास गर्ने ।

(६) वित्तीय मध्यस्थता मार्फत् बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट कर्जा प्राप्त गरी कृषि, लघु घरेलु व्यावसाय का क्षेत्रहरुमा लगानी अभिवृद्धि गर्ने । गुणस्तरीय सदस्य पूँजी निर्माण, उद्यमशीलता र खेर गएको भूमिको पूर्ण उपयोग गरी उत्पादन श्रृङ्खलाका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

(७) विशिष्टकृत संघको सदस्यता लिने साथै उद्यमशिलता तथा व्यवसाय विस्तार गर्ने । सहकारी ऐन, सहकारी नियमावली भित्र रही अन्य काम गर्ने ।

(८) निम्न आय भएका नागरिकको जीवन माथि उठाउनका लागि ग्रामिण लघुवित्त कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

(९) उत्पादन क्षेत्र विउविजन, खाद्यन्य, तरकारी, फलफुल, दुध, मासु , उपभोग्य तथा निर्माण सामग्री लगायतको उत्पादन, संकलन, प्रशोधन र बजारीकरणको कार्य गरी सदस्य, नागरिक, समाज र लुम्बिनी प्रदेशको समग्र संबृद्धिका लागि योगदान गर्ने ।

(१०) वचत संकलन र ऋण लगानीको माध्यमबाट सदस्यलाई आत्मनिर्भर बनाउनुका साथै स्वाधिन अर्थतन्त्रको निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउने ।

(११) सदस्य र समुदायका नागरिकको अवस्थामा आर्थिक, सामाजीक, सांस्कृतिक रुपान्तरण र वातावरणीय संरक्षरणका कार्य गरी सभ्य र समुन्नत समाजको निर्माण गर्ने ।

(१२) व्यवसायीक क्रियाकलापबाट रोजगारीको सृजना गरी सदस्यहरुलाई स्वाभलम्बन र आत्मनिर्भर बनाउने ।

७. **कार्यहरु** : (१) संस्थाले विनियमको दफा ६ बमोजिमका उद्देश्यहरु प्राप्त गर्न सहकारी मूल्य, मान्यता, सिद्धान्त र प्रचलित ऐन, नियम निर्देशिकाहरुको पूर्ण पालना गरी निम्न कार्यहरु गर्नेछ -:

(क) कृषिजन्य उत्पादन, उत्पादित कृषिजन्य वस्तुको संकलन, प्रशोधन, ग्रेडिङ, लेवलिङ, ब्राण्डीङ र कृषि उत्पादनमा आधारित उद्योग, मिल स्थापना र वजारीकरणको कार्य गर्ने,

(ख) सहकारी उपभोक्ता पसल, (COOP MART), डिपार्टमेन्ट स्टोर, आवास गृहहरु, होटल तथा रिसोर्टहरु, खाजा तथा खाना घरहरु सञ्चालनको कार्य गर्ने,

(ग) दुध तथा मासुमा आधारित सामुहिक पशुपालन, संस्थागत पशुफार्म र डेरी उद्योग सञ्चालनको काम गर्ने,

(घ) उपभोग्य बस्तु उत्पादन र निर्माण सामग्रीमा आधारित विभिन्न उद्योगहरु स्थापना र संचालन गर्ने ।,

(ङ) बैकल्पीक उर्जा, विद्युत उत्पादन, प्रसारण र वितरण सम्बन्धि काम गर्ने,

(च) वचत, ऋण तथा सटही (मनि एकस्चेन्ज), रेमिट सेवा सम्वन्धी कार्य गर्ने,

(छ) पर्यटन, सहकारी यातायात, वायु सेवा सम्वन्धी कार्य गर्ने,

(ज) सहकारी पेट्रोलपम्प, विद्युतीय सवारी साधान चार्ज सेन्टर र इन्धन सम्बन्धि कार्य गर्ने,

(झ) सहकारी विद्यालय, कलेज र विश्वविद्यालय सञ्चालनको कार्य गर्ने,

(ञ) सहकारी अस्पताल, नर्सिङहोम, नसिङ स्कुल र मेडिकल कलेज सञ्चालनको कार्य गर्ने,

(ट) सामुदायिक तथा सहकारी बस्ती निर्माण, सामुहिक बस्ती निर्माणका लागि जग्गाव्यवस्थापन, अपार्टमेन्ट निर्माण र सञ्चालन र होमस्टे सञ्चालन लगायतका कार्य गर्ने,

(ठ) ग्रामिण लघुवित्त कार्यक्रम संचालन गर्ने,

(ड) सूचना सञ्चार, एफ.एम रेडियो, टेलिभिजन, छापा तथा विद्युतीय मिडिया, प्रेश तथा छापाखाना सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(ढ) रासायनिक मल, जैविक तथा कम्पोस्ट मल, कृषि औजारको विक्री वितरण र उद्योग स्थापना गरी उत्पादन गर्ने,

(ण) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानिय तहहरुको सहकार्यमा सार्वजनिक सेवा, उत्पादन, वजारीकरण र उद्योगीकरण सम्बन्ध काम गर्ने ।

(त) उत्पादन क्षेत्र विउविजन, खाद्यन्य, तरकारी, फलफुल, दुध, उपभोग्य तथा निर्माण सामग्री लगायतको उत्पादन, संकलन, प्रशोधन, ब्राण्डीङ, लेवलिङ र बजारीकरणको कार्य गर्ने ।

(थ) आफ्ना सदस्यहरुको सर्वाङ्गीण हित सम्मुनतीका लागि अन्य आवश्यक कार्यहरु गर्ने,

(द) बिमा अभिकर्ता सम्वन्धि कार्य गर्ने ।

माथी उल्लेखित उद्देश्य अनुसारका कार्यहरु संचालन गर्न प्रचलित कानुन बमोजिम सम्वन्धि निकायको अग्रिम स्वीकृती लिनु पर्ने भएमा सो लिएर मात्र गर्ने ।

परिच्छेद – ३

सदस्यता

८. **संस्थाको सदस्य** : (१) देहायका प्राकृतिक व्यक्तिहरु संस्थाको सदस्य हुनेछन् :

(क) संस्था दर्ताको लागि निवेदन दिने व्यक्तिहरु,

(ख) दफा ९ बमोजिमको योग्यता पुगेका तथा दफा १० बमोज़िम सदस्यता वा दफा १४ बमोजिम पुन: सदस्यता प्राप्त गरेका व्यक्तिहरु ।

(२) उपदफा १ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा

स्थानीय तहका साथै नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको पुर्ण स्वामित्व भएका निकायहरु

प्रचलित कानुन बमोजिम स्थापित गैरनाफामूलक संस्था, उपभोक्ता समूहहरु तथा कृषक समुह दफा १९ बमोजिम

संस्थाको शेयर खरिद गरी सदस्य हुन सक्नेछन् ।

(३) उपदफा १ र २ बमोजिम सदस्य हुन चाहने सदस्यहरुले अनूसूचि ६ अनुसारको ढाँचामा आबेदन दिनु पर्ने छ ।

९. **सदस्यताको योग्यता** : (१) संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्न देहायको योग्यता पुगेको हुनुपर्नेछ :

(क) नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको,

(ख) संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र स्थायी रुपमा वा कम्तीमा दुई वर्षदेखि नियमितरुपमा बसोबास गरेको,

(ग) संस्थाको मुख्य व्यवसायिक सेवा आवश्यक हुनुका साथै उपयोग गर्न सक्ने अवस्थामा रहेको,

(घ) संस्थासंग प्रतिस्पर्धा हुनेगरी संस्थाको कार्य योजनामा गर्ने भनिएको कारोवार नभएको,

(ङ) यस विनियममा उल्लेख भएवमोजिम सदस्यको उत्तरदायित्व बहन गर्न स्विकार गरेको

दर्ता अधिकारी

(च) एकै तहका भित्रका समान प्रकृतिको अन्य कुनै सहकारी संस्थामा सदस्य नरहेको,

(छ) प्रचलित कानूनले अयोग्य नठहरिएको,

(ज) संस्थाको स्विकृत विनियमबमोजिम सदस्यता शुल्क बुझाएको र शेयर खरिद गरेको साथै क्षमता अनुशार नियमित बचत गर्ने व्यक्ति ।

(२) तर उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण
कानुनबमोजिम पहिचान तथा सम्पुष्टि हुन नसकेको खण्डमा सदस्यताको योग्यता नपुगेको मानिनेछ ।

१०. **सदस्यताको लागि निवेदन र प्राप्ति** : यस विनियमको दफा ९ बमोजिमको योग्यता पुगेका व्यक्तिहरुबाट तोकिएको ढाँचामा प्राप्त निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी स्विकृत भएपछि निवेदकले दफा २३ बमोजिमको प्रवेश शुल्क बुझाई संचालक समितिको निर्णय वमोजिम सदस्यता प्रदान गरिनेछ । यसरी सदस्यता प्राप्त गर्नेलाई दफा २५ बमोजिमको शेयर प्रमाणपत्र प्रदान गरिनेछ ।

११. **सदस्यताको अन्त्य** : (१) देहायका अवस्थामा कुनै व्यक्ति वा संस्थाको सदस्यता कायम रहने छैन :-

(क) तोकिएको अवधिभित्र शेयरको पूरा रकम चुक्ता नगरेमा ।

(ख) सदस्यको मृत्यु भएमा ।

(ग) मगज बिग्रिएको प्रमाणित भएमा ।

(घ) नैतिक पतन हुने फौजदारी अभियोग अदालतबाट प्रमाणित भई सजाँय पाएमा ।

(ङ) राजीनामा स्वीकृत भएमा ।

(च) सम्पूर्ण शेयर हस्तान्तरण गरेमा ।

(छ) विनियमको दफा १२ अनुसार सदस्यबाट निष्कासन भएमा ।

(ज) संस्था बिघटन भएमा वा खारेजीमा परेमा ।

(झ) साधारणसभाले संस्थाको उद्देश्य वा हित विपरीत कार्य गरेको ठहर गरेमा ।

(ञ) विनियमको दफा ९ बमोजिम योग्यता नभएमा वा नरहेमा ।

(२) उपदफा (१) मा जेसुकै कुरा उल्लेख भए तापनि कुनै सदस्यले संस्थाबाट प्राप्त गरेको ऋण वा संस्थालाई तिर्नु पर्ने बाँकी बक्यौता भुक्तानी गर्न बाँकी रहेछ भने त्यस्तो सदस्यले र त्यस्तो सदस्यको तर्फबाट धितो वा जमानत बस्ने अरु कुनै सदस्यले संस्थाको सदस्यताबाट राजीनामा गर्न पाउनेछैन । राजिनामा स्वीकृत भइसकेको रहेछ भने पनि निजले संस्थालाई तिर्नुपर्ने दायित्वबाट उन्मुक्ति पाउने छैन ।

दर्ता अधिकारी

१२. **सदस्यको निष्काशन** : (१) सञ्चालक समितिले छानविन गरी एवं सफाइको मौकासमेत दिई कुनै सदस्यलाई निम्न आधारमा बहुमतिको निर्णयले सदस्यताबाट निष्काशन गर्न सकिनेछ :-

(क) संस्थाको सञ्चालन र प्रगतिमा हानी हुने कुनै किसिमको कार्य गरेमा ।

(ख) संस्थाको स्वीकृत नीति नियमको बर्खिलापमा काम गरेमा ।

(ग) संस्थाको प्रतिष्ठामा आँच आउने खालको कार्य गरेमा ।

(घ) संस्थाको चल अचल सम्पत्ति हिनामिना गरेको प्रमाणित भएमा

(ङ) आफू आबद्ध रहेको समूहले निजलाई समुहबाट हटाउने वा निजलाई सदस्यताबाट निष्काशन गर्ने निर्णय गरी समितिसमक्ष गरेको सिफारिस सञ्चालक समितिले स्वीकृत गरेमा ।

(च) विनियममा व्यवस्था भएबमोजिम सदस्य हुन आवश्यक योग्यता नरहेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै सदस्यलाई सञ्चालकसमितिले निष्काशन गर्नुअघि सम्बन्धित सदस्यलाई आफूलाई लागेको आरोप सम्बन्धमा स्पष्टीकरण दिने र आरोपको खण्डन गर्ने वा आवश्यक प्रमाण प्रस्तुत गर्न बढीमा ३५ दिनको म्याद दिइनेछ ।

(३) छानविनको क्रममा समितिको बहुमतको निर्णयले सम्बन्धित सदस्यलाई निलम्बन गरी संस्थाबाट कुनै खास सेवा वा सुविधा उपलब्ध गर्न नपाउने गरी बढीमा एक वर्षसम्मका लागि बन्देज लगाउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) र (२) अनुसारको निर्णयमा चित्त नबुझेमा सदस्यले साधारणसभा समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ र साधारणसभाको बहुमतले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

१३. **सदस्यताबाट राजीनामा** : (१) कुनै सदस्यलाई संस्थाको सेवा तथा सुविधा आफूलाई आवश्यक छैन भन्ने लागेमा सदस्यताबाट राजीनामा दिन सक्नेछ ।

तर, सदस्यता छाड्न चाहने सदस्यले संस्थाबाट लिएको ऋण वा अन्य कुनै बाँकी बक्यौता चुक्ता गर्न बाँकी रहेको खण्डमा त्यस्तो सदस्य र त्यस्तो सदस्यको जमानत बस्ने कुनै पनि सदस्यले राजिनामा दिन पाउनेछैन ।

(२) सदस्य र त्यस्तो सदस्यको जमानत बस्ने सदस्यको राजिनामा स्वीकृत भईसकेको रहेछ भने पनि त्यस्तो व्यक्तिले संस्थालाई तिर्नु बुझाउनुपर्ने दायित्वबाट छुट पाउनेछैन ।

(३) सदस्यताबाट दिएको राजीनामा समितिबाट स्वीकृत भई संस्थाको सदस्यताबाट हटेको व्यक्तिले पुनः सदस्यता प्राप्त गर्न चाहेमा राजिनामा स्वीकृत भएको मितिले एक वर्षपछि मात्र पुनः रीतपूर्वक संस्थामा निवेदन दिएमा पुनः सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

(४) सदस्यले सदस्यता छाड्नका लागि लिखित राजिनामा आर्थिक वर्ष समाप्त हुनु ३ महिना अगावै समितिलाई प्राप्त हुने गरी पेश गर्नुपर्नेछ । यस्तो राजिनामा चालु आर्थिक वर्षको अन्तिम दिनको भोलिपल्ट देखि लागू हुने गरी समितिले स्वीकृत गर्नेछ ।

१४. **<u>पुनः सदस्यता</u>** : विनियमको दफा ११ बमोजिम सदस्यताको अन्त्य भएका सदस्यहरुले पुनः सदस्यता लिन चाहेमा राजिनामा स्वीकृत भएको मितिले एक वर्षपछि दफा ९ वमोजिम योग्यता पुगेको अवस्थामा पुनः सदस्यता दिन सकिनेछ ।

१५. **<u>सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार</u>** : सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :-

(क) एक सदस्य एक मतको मताधिकार प्रयोग गर्ने ।

(ख) साधारणसभाबाट निर्वाचित भई संस्थाको व्यवस्थापनको नेतृत्व लिने वा सरिक हुने ।

(ग) संस्थामा नियमित रुपमा बचत गर्ने र सोमा निर्धारित ब्याज प्राप्त गर्ने ।

(घ) संस्थाको वचत तथा ऋण आन्तरिक कार्यविधिको आधारमा ऋण प्राप्त गर्ने र सोको किस्ताबन्दी रुपमा साँवा तथा ब्याज नियमित रुपमा भुक्तानी गर्दै जाने ।

(ङ) सदस्य एवं समूहको हितमा सञ्चालकहरुलाई आवश्यक सल्लाह र सहयोग पुऱ्याउने ।

(च) संस्थाको साधारणसभामा सहभागी भई छलफलमा भाग लिने तथा संस्थाको गतिविधिका बारेमा सुझाव वा प्रश्न गर्ने ।

(छ) साधारणसभाले गर्नुपर्ने निर्णयमा आफ्नो मतको प्रयोग गर्ने ।

(ज) संस्थाले सदस्यका लागि सञ्चालन गरेका सुविधाको उपभोग गर्ने ।

(झ) सहकारीका प्रचलित कानून र सर्वमान्य सिद्धान्तबमोजिम संस्था नचलेको अवस्थामा संस्थाको स्वीकृत विनियमबमोजिम संस्था शुद्धीकरणको अभियानमा क्रियाशील हुने ।

१६. **<u>सदस्यता खुला रहने</u>** : सहकारीका मूल्य, मान्यता, सिद्धान्त र साझा बन्धनका आधारमा विनियममा उल्लेखित योग्यता पुगेको व्यक्तिहरुको लागि सदस्यता प्राप्ति र अन्त्यसम्वन्धी व्यवस्था सँधै खुला रहनेछ ।

१७. **<u>सदस्यता प्राप्ति, पुनः प्राप्ति र राजीनामा स्वैच्छिक हुनुपर्ने</u>** : यस संस्थाको सदस्यता प्राप्ति, पुनः प्राप्ति र राजिनामा कुनै किसिमको डर, धाक, धम्की, पूर्वाग्रह वा प्रलोभनका आधारमा नभई सदस्यको स्वतन्त्र विवेकको आधारमा हुनेछ ।

१८. **<u>सदस्यताको दर्ता किताब</u>** : समितिले सदस्यहरुको दर्ता किताब अनुसूची-२ बमोजिमका कुराहरु उल्लेख हुने गरी खडा गर्नेछ । शेयर सदस्यहरुको स्थायी ठेगाना, पेशा

व्यवसाय, सम्पर्क फोन नम्बर, कारोबारको विवरण र सदस्यता मागको निवेदन तथा सदस्यता त्याग गरेको अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नेछ । कार्यक्षेत्र बाहिर बसोबास गर्ने वा अनधिकृत व्यक्तिलाई सदस्यता नदिइने र सदस्यता नदिई कारोबार गर्ने प्रवृतिलाई निरुत्साहित बनाई संस्थाको ख्याती बढाउने प्रयास समितिले गर्नेछ ।

परिच्छेद – ४

पूँजी परिचालन

१९. **शेयर पूँजी** : (१) संस्थाको सेवा सञ्चालनका लागि आवश्यक रकम यथाशक्य सदस्यहरुले दफा १९ बमोजिम सदस्यताको शर्तस्वरुप र दफा २० बमोजिम स्वेच्छाले खरिद गरेको शेयर वापतको पूँजीको रुपमा जुटाइनेछ ।

(२) संस्थाको एक शेयरको मूल्य रु.१००।- (रुपियाँ एक सय) हुनेछ । संस्थाले विक्रीका लागि २० लाख थान शेयर जारी गर्नेछ । संस्थाको कुल चुक्ता शेयर पूँजीमा २० प्रतिशतले नबढ्ने गरी सदस्यले शेयर खरिद गर्न सक्ने छन् ।

(३) संस्थाले दफा ८ को उपदफा (२) मा उल्लेख गरिएबमोजिम सदस्य बन्न इच्छुक नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहका साथै नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारका पूर्ण स्वामित्व भएका निकायहरु वा प्रचलित कानुनबमोजिम स्थापित संघ संस्थालाई शेयर बिक्री गर्न सक्नेछ । तर अन्य कुनै कृत्रिम व्यक्तिलाई सेयर बिक्री गर्नेछैन ।

(४) संस्थाले सार्वजनिक रुपमा विज्ञापन गरी शेयर विक्री गर्ने छैन । तर सहकारिताको विकासमा सहयोग पुग्ने गरी सुचनाहरु प्रकाशन गर्न बाधा पुग्ने छैन ।

(५)संस्थाले अर्को प्रारम्भिक सहकारी संस्थाको शेयर खरिद गर्ने छैन । तर सहकारिताको
सिद्धान्तबमोजिम सहकारी संस्थाहरु बिच आपसी सम्झौता बमोजिम संयुक्त रुपमा कुनै कार्यक्रम सञ्चालन गर्न वा संस्थाको हितका लागि आर्थिक कारोबार गर्न सकिनेछ ।

(६) संस्थाले सहकारी तथा अन्य वित्तिय तथा बैंक, सहकारीका संघहरु, कम्पनीको शेयर
खरिद गर्दा संस्थाको कुल शेयर पुँजीको २० प्रतिशत ननाघ्ने गरी प्राथमिक शेयर मात्र खरिद गर्न सकिनेछ तर सहकारीले खोलेको आफ्नो विषयसँग सम्बन्धित उद्योगमा लगानी गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(७) समितिले संकलित पूँजीको आधारमा उपरोक्तानुसारको कुल पूँजीमा साधारण सभाबाट अनुमोदन गराउने गरी पूँजी वृद्धि गर्दै लान सक्नेछ । शेयर पूँजी वृद्धिको निर्णयको जानाकारी सम्बन्धित कार्यालयमा गराउनु पर्ने छ ।

२०. **सदस्य बन्न कम्तीमा एक शेयर खरिद गर्नुपर्ने** :

कुनै पनि व्यक्तिले यस संस्थाको सदस्य बन्नको लागि कम्तीमा एक शेयर खरिद गर्नुपर्नेछ ।

२१. **थप शेयर खरिद गर्न सक्ने** : संस्थाको शेयर सदस्यले कम्तिमा एक कित्ता देखि अधिकतम कुल शेयर पूँजीको २० प्रतिशत नबढ्ने गरी शेयर खरिद गर्न सक्नेछ ।

२२. **शेयर फिर्ता वा हस्तान्तरण** : (१) कुनै सदस्यको सदस्यता कायम नरहेमा निजले शेयर खरिद गरी संस्थामा लगानी गरेको रकम, सोको लाभांश, वचत र वचतको व्याज लगायत निजले प्राप्त गर्नुपर्ने रकम संस्थाको चालु आर्थिक वर्षको हिसाब जाँचपश्चात् फिर्ता पाउनेछ ।

(२) संस्थाले कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा वा निको नहुने गरी मगज बिग्रिएको प्रमाणित भएमा निजको नाउँमा रहेको र संस्थाबाट निजलाई प्राप्त हुने हक निजले कुनै हकवाला मनोनित गरेको रहेछ भने सो हकवालालाई र सो हकवाला नभए प्रचलित कानुनबमोजिमको हकवालाको नाउँमा नामसारी गरिदिनेछ ।

२३. **प्रवेश शुल्क** : कुनै व्यक्ति वा संघसंस्थाले यस सहकारीको सदस्यता लिन चाहेमा पछि फिर्ता नहुने गरी रु.१५०।- (अक्षेरुपी एक सय पचास रुपैयाँ) मात्र प्रवेश शुल्क बापत बुझाउनु पर्नेछ । संस्थाले सदस्य विमा अर्थात स्वयं सदस्यकै हितका लागी आकास्मिक जोखिम सुरक्षा कोष बापत रु ५०० (अक्षरुपी पाँच सय मात्र) लिन सकिने छ ।

२४. **कृत्रिम छेकबार नलगाइने** : (१) संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्न चाहने व्यक्तिलाई दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम योग्यता नपुगेको वा उपदफा (२) मा उल्लिखित अवस्था भएकोमा बाहेक दफा २० बमोजिम एक शेयर खरिद गर्न वा दफा २३ बमोजिम बुझाउनुपर्ने प्रवेश शुल्कको रकम बढी राखेर वा औपचारिक वा अनौपचारिक रुपमा अघि र अहिलेको हिसाब मिलाउने वा अन्य कुनै प्रकारको सम्मतिको निहुँमा खुला सदस्यताको सर्वमान्य सहकारी सिद्धान्तविपरीत कृत्रिम छेकवार लगाइने छैन ।

(२) कुनै निवेदकले उपदफा (१) बमोजिम आफूलाई कृत्रिम छेकवार लगाइएको भन्ने लागेमा साधारणसभा वा दर्ता गर्ने अधिकारीसमक्ष उजुरी दिन सक्नेछ ।

२५. **शेयर प्रमाण-पत्र** : संस्थाले सदस्यहरुलाई शेयर खरिद गरेवापत **अनुसूची -२** बमोजिम संस्थाको छाप लागेको र अधिकार प्राप्त पदाधिकारीको हस्ताक्षर भएको शेयर प्रमाण पत्र जारी गर्नेछ । शेयर प्रमाणपत्र हराएमा वा नासिएमा रु.२००।- (अक्षेरुपी दुई सय रुपैयाँ) मात्र तिरी सदस्यले अर्को प्रमाणपत्र प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

२६. **सदस्यको दायित्व सीमित हुने** : (१) सदस्यको दायित्व आफूलेलिएको शेयर रकमसम्म मात्र सीमित रहनेछ ।

(२) संस्थाको विनियमको पालना गर्नु सम्पूर्ण सदस्यहरुको दायित्व हुनेछ ।

दर्ता अधिकारी

परिच्छेद - ५

साधारणसभा

२७. **प्रारम्भिक साधारणसभा** : (१) तदर्थ सञ्चालक समितिले संस्था दर्ता भएको मितिले तीन महिनाभित्र संस्थाको प्रारम्भिक साधारणसभा सम्पन्न गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले प्रारम्भिक साधारणसभा नबोलाएको अवस्थामा कुनै सदस्यले प्रारम्भिक साधारणसभा बोलाइदिन सम्बन्धित सहकारी कार्यालयमा निवेदन दिएमा वा त्यस्तो निवेदन नदिएमा पनि दर्ता अधिकारीले सहकारी ऐन, नियम अनुसार प्रारम्भिक साधारणसभा बोलाउन सक्नेछ ।

(३) संस्थाको कूल सदस्य संख्याको ५१ प्रतिशत सदस्यहरुको उपस्थिति भएमा प्रारम्भिक साधारणसभा सञ्चालन गर्ने गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) प्रारम्भिक साधारणसभाले देहायका कार्यहरु गर्नेछ :–

(क) सभाको सभापतिको चयन गर्ने ।

(ख) अघिल्लो दिनसम्मको संस्थाको काम कारवाहीको हरहिसाबको जानकारी लिने ।

(ग) सभामा पेश भएका प्रारम्भिक प्रतिवेदनमाथि छलफल गर्ने र निर्देशन दिने ।

(घ) विनियममा भएको व्यवस्थाबमोजिम बनेको निर्वाचन समितिले विनियममा उल्लेख भए बमोजिम पदावधी रहने गरी सञ्चालक समिति र लेखा समितिको निर्वाचन गर्ने।

(ङ) विनियममा तोकिएबमोजिमका कार्यहरु गर्ने ।

२८. **वार्षिक साधारणसभा** : (१) संस्थाका सम्पूर्ण शेयर सदस्य भएको एउटा साधारणसभा हुनेछ । प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले बढीमा ६ महिनाभित्र सञ्चालकसमितिले वार्षिक साधारणसभा बोलाउनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम वार्षिक साधारणसभा नबोलाइएको अवस्थामा कुनै सदस्यले त्यस्तो सभा बोलाउन दर्ता अधिकारीसमक्ष निवेदन दिएमा वा नदिएमा पनि उपदफा (१) मा तोकिएको म्याद समाप्त भएको मितिले ३५ दिनभित्र दर्ता गर्ने अधिकारी वा निजले तोकेको व्यक्तिले त्यस्तो सभा बोलाएमा सभा सञ्चालनमा चाहिने सम्पूर्ण सहयोग एवं आर्थिक दायित्व संस्थाबाट व्यहोरिनेछ ।

(३) उपदफा (१) र उपदफा (२) बमोजिम वार्षिक साधारणसभा बोलाउँदा सभा हुने स्थान, समय र मिति तथा छलफलका विषयहरु समेत खुलेको विवरण कम्तीमा एक्काईस (२१) दिन अगावै सदस्यहरुलाई सार्वजनिक रुपमा सूचना दिनुपर्ने कर्तव्य सञ्चालकसमितिले निर्वाह गर्नेछ । यस प्रकारको सूचना संस्थाले ओगटेको कार्यक्षेत्रका प्रत्येक स्थानीय तहको एक सार्वजनिक स्थानमा टाँस गरी सोको मुचुल्कासमेत तयार गर्ने वा पत्रिका तथा स्थानिय एफ.एम रेडियोमा सूचना प्रकाशित गरी सदस्यहरुलाई सूचित गर्नुपर्नेछ ।

(४) वार्षिक साधारणसभाको गणपूरक संख्या त्यस्तो सभाको कुल सदस्य संख्याको ५१ प्रतिशत हुनेछ ।

(५) पहिलोपटक गणपूरक संख्या नपुगी दोश्रो पटक सभा बोलाउनु परेको अवस्थामा सदस्यहरुलाई कम्तिमा ७ दिनको अर्को सूचना दिनुपर्नेछ । त्यसरी बोलाईएको सभाको गणपुरक संख्या सञ्चालक समितको वहुमत र एकतिहाई साधारण सदस्यको उपस्थितिलाई मानिनेछ ।

(६) वार्षिक साधारणसभाको सभापतित्व समितिको अध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले र निजको पनि अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरुले आफूहरुमध्येबाट छानेको सदस्यले सभाको सभापतित्व गर्नेछ ।

(७) वार्षिक साधारणसभामा छलफल गरिने सबै विषयहरु प्रस्तावको रुपमा पेश गर्नुपर्नेछ र त्यस्तो प्रस्ताव सभामा उपस्थित सदस्यहरुको बहुमतबाट निर्णय गरिनेछ । मत बरावर भएमा सभापतिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(८) वार्षिक साधारणसभा गर्दा सहकारी संस्थाको साधारणसभा कार्यव्यवस्था निर्देशिका अनुरुप प्रदेश सहकारी ऐन,नियमावलीसँग नबाझिने गरी गरिने छ ।

२९. **विशेष साधारणसभा** : (१) ऐन तथा नियमावलीमा उल्लेख भएबमोजिमको अवस्था र विधिअनुसार संस्थाको विशेष साधारणसभा बस्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को अवस्थाको साथै संस्थाको कार्यसञ्चालनका सिलसिलामा जुनसुकै महत्वपूर्ण निर्णय गर्नुपर्ने वा त्यस्तो निर्णयका लागि आवश्यक लेखाजोखा वा प्रस्तावको मस्यौदा गर्नुअगावै सैद्धान्तिक स्विकृती वा मार्गदर्शन लिनुपर्ने अवस्थामा समितिले विशेष साधारणसभा बोलाउन सक्नेछ ।

३०. **साधारणसभाको बैठक** : (१) साधारणसभाको बैठक डाकिएको समयमै प्राप्त गर्ने गरी एस.एम.एस., एफ एम. रेडियो, पत्रपत्रिका लगायत सम्भव भएसम्म स्थानीय सञ्चारका बहुमाध्यमबाट दिनुपर्नेछ ।

(२) साधारण सभाको बैठकमा सदस्यहरु साक्षात् उपस्थित हुनुपर्नेछ ।

(३) समितिले साधारणसभाको बैठकमा पेश गर्ने विषयको प्रस्तावका साथै निर्णयमा पुग्न सहयोगी कागजात सदस्यहरुलाई बैठक बस्ने दिन अगावै यथाशक्य उपलब्ध गराउनु पर्दछ वा सजिलै उपलब्ध हुनसक्ने गरी व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

(४) ऐन तथा नियमावलीको व्यवस्थाअनुसार सदस्य संख्या दुई हजार नाघेपछि एकै स्थानमा सबैजना जम्मा भएर साधारणसभाको बैठक गर्न असुविधा भएमा प्रत्येक स्थानीय तहका पायक पर्ने स्थानमा समान कार्य सूची राखी साधारणसभा डाक्नुपर्नेछ । यसरी साधारणसभा आयोजना गर्दा प्रत्येक स्थानमा सञ्चालक तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारीहरु सबैलाई उपस्थितिको लागि सूचना गर्नुपर्दछ ।

(५) साधारणसभाको बैठकको सञ्चालन, निर्णय प्रक्रिया र प्रमाणीकरण बैठक सञ्चालन कार्यविधिमा तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

(६) साधारणसभाको बैठकको कार्यविधि सम्बन्धमा अन्य व्यवस्था दर्ता गर्ने अधिकारीले तोके बमोजिमको हुनेछ ।

३१. **साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार** : (१) साधारणसभाका काम, कर्तव्य र देहाय बमोजिम हुनेछन् :-

(क) सञ्चालकसमितिका पदाधिकारीलाई हटाउने वा समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिको विघटन गर्ने । निर्वाचन समितिले सञ्चालन गरेको निर्वाचन कार्यक्रममा सहभागी

दर्ता अधिकारी

भई निर्धारित पदाधिकारी मार्फत सञ्चालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्ने ।

(ख) सञ्चालक समिति तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिको प्रतिवेदन उपर छलफल गरी निर्देशन दिने ।

(ग) सहकारी ऐन, नियम विपरीत नहुने गरी विनियम संशोधनको प्रस्ताव उपर छलफल गरी निर्णय गर्ने ।

(घ) मिनाहसम्वन्धी प्रस्ताव उपर छलफल र निर्णय गर्ने ।

(ङ) बजेट उपर छलफल गरी पारित गर्ने ।

(च) सञ्चालक समितिले पेश गरेको वार्षिक कार्यक्रम उपर छलफल गरी स्वीकृती प्रदान गर्ने । प्रगति प्रतिवेदन, वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, स्थिति विवरण पत्र र आर्थिक विवरणहरुमा समीक्षा गर्ने र पारित गर्ने ।

(छ) सदस्य निष्काशन सम्बन्धमा समितिको निर्णय उपर पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय गर्ने ।

(ज) वार्षिक हिसाब जाँच गराउन लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्ने र निजको पारिश्रमिक तोक्ने ।

(झ) नियमित बचत, आवधिक बचत, ऋणको किसिम र सोको ब्याजको प्रतिशत सम्बन्धमा छलफल गरी अनुमोदन गर्ने ।

(ञ) विनियमबमोजिम बचत कोष तथा सदस्यले कारोबारमा गरेको योगदानका आधारमा संरक्षण पूँजी फिर्ता कोषबाट थप लाभांश बितरण गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने ।

(ट) संस्थाले लिन वा दिन सक्ने अधिकतम ऋण वा धरौटीको सीमा तोक्ने ।

(ठ) एक तह माथिको सहकारी संघको सदस्यता लिन निर्देशन दिने तथा केन्द्रीय वा जिल्ला संघको प्रतिनिधित्व गर्न प्रतिनिधि तोक्ने ।

(ड) संस्थाको आर्थिक प्रशासन, कर्मचारी प्रशासन, वचत तथा ऋण लगाएत संस्थाको उद्देस्य अनुरुप गरिने व्यवसायीक कार्यहरु सञ्चालन गर्न तथा अन्य आवस्यक नीति तथा आन्तरिक कार्यविधिहरु अनुमोदन गर्ने तथा परिमार्जन गर्ने ।

(ढ) साधारणसभाको अध्यक्षले पेश गर्ने अन्य कुनै प्रस्ताव उपर निर्णय गर्ने ।

(ण) दर्ता अधिकारी वा निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले संस्थामा गरेको निरीक्षण प्रतिवेदन उपर छलफल गर्ने र सञ्चालकहरुलाई निर्देशन दिने ।

(त) अध्यक्षको राजिनामा स्वीकृत गर्ने ।

(थ) सञ्चालक समितिलाई मार्गदर्शन गर्ने।

(द) संस्थाको विभाजन, एकीकरण, विघटनसम्वन्धी निर्णय गर्ने।

(ध) संस्थाको विवादित विषयहरुमा आवश्यक निर्णय लिने।

(न) संस्था सञ्चालनका लागि आवश्यक पर्ने कर्मचारीहरुको दरवन्दी स्वीकृत गर्ने वा थपघट गर्ने।

(२) साधारणसभाको निर्णयहरु प्रमाणित गर्न सञ्चालक समितिका एक जना सञ्चालक र साधारणसभाले चुनेका जिल्लागत तथा सेवाकेन्द्रका सदस्यहरुको समेत प्रतिनिधित्व हुने शेयर सदस्यहरु सभाले छनौट गर्नेछ। निर्णय पुस्तिका सुरक्षित राख्नुपर्ने दायित्व संस्थाका प्रवन्ध सञ्चालक वा अध्यक्ष स्वयंले जिम्मा लिनुपर्नेछ।

(३) संस्था विघटन, एकीकरण वा विभाजन गर्नुपर्ने भएमा सहकारी ऐन, नियमबमोजिमको प्रकृया पुऱ्याई गरिनेछ।

३२. **साधारण सभाको निर्णय अनिवार्य हुने** : यस विनियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहाएको विषयमा साधारणसभाको निर्णय अनिवार्य हुनेछ :-

(क) संस्थाको कार्य सञ्चालनको लागि मानवश्रोत व्यवस्थापन, आर्थिक प्रशासन, परामर्शदाता नियुक्ति लगायतका आवश्यक कार्यविधिहरु बनाउने।

(ख) संस्थाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका निकाय अन्य सहकारी संघसंस्था, गैरसरकारी संघसंस्थासँगको साझेदारीमा कुनै काम गर्ने सम्बन्धमा निर्णय लिने।

(ग) निजि क्षेत्रको कुनै उद्योग, व्यवसायसँग संस्थाले व्यावसायिक सम्झौता गर्नुपर्ने अवस्थामा त्यस्तो सम्झौताको ढाँचा समेत तोकी पूर्व-स्वीकृती दिने।

(घ) संस्थाले कुनै निकायबाट ऋण लिने वा अन्य दीर्घकालीन भैपरि दायित्व सिर्जना गर्ने।

(ङ) बचत तथा ऋणको व्याजदर निर्धारण गर्ने।

(च) लेखापरीक्षकको नियुक्ति गर्ने र पारिश्रमिक तोक्ने।

(छ) वार्षिक कार्यक्रम, बजेट, अन्य योजना नीति र रणनीति पारित गर्ने र

(ज) सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समिति वा शेयर सदस्यहरुको सुविधा तोक्ने वा संस्थाको खर्चमा निजहरुलाई वैदेशिक सभा, व्यापारमेला वा अवलोकन भ्रमणमा पठाउने।

३३. **टोल उपक्षेत्रीय बैठक** : (१) संस्थाका समस्त क्रियाकलापमा साधारण सदस्यहरु सबैको नियमित रुपमा प्रत्यक्ष एवं रचनात्मक सहभागिता सुगम बनाउन कार्यक्षेत्र अन्तर्गत साधारणतया ३० जनाभन्दा बढी सदस्य पर्ने पायकको गाउँ टोल वा उप क्षेत्रमा संकलन वितरण र परिचालन सेवा संयोजक को विन्दु पारेर साधारणसभाबाट तोकिए अनुसार उपक्षेत्र कायम गरिनेछ।

दर्ता अधिकारी

(२) उपदफा (१) बमोजिम कायम गरिएको प्रत्येक टोल उपक्षेत्रीय बैठकका कार्यहरु सबैजना स्रोत: सहभागी हुने गरी सदस्य सहभागिताको विस्तारित मञ्चको रुपमा टोल उपक्षेत्रीय बैठक रहनेछ ।

३४. **प्रतिनिधिमूलक साधारण सभा तथा अधिवेशनको व्यवस्था** : (१) शेयर सदस्य संख्या २००० वा सो भन्दा बढि भएको अवस्थामा वार्षिक साधारण सभा वा अधिबेशन प्रतिनिधिमूलक गर्न सकिनेछ । प्रतिनिधिमूल साधारण सभाका लागि प्रतिनिधि चयन, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, बजेट र आन्तरिक कार्यविधि लगायतका प्रस्तावमा छलफल तथा निणर्य गर्नका लागि निम्नानुसारको कार्यविधि अपनाई सेवाकेन्द्र स्तरमा प्राइमरी साधारण सभा आयोजना गर्नु पर्ने छ :

(क) साधारण सभाका लागि तोकिएको मिति भन्दा कम्तिमा ३ दिन अगाडी नै सकिने गरि सेवाकेन्द्र स्तरमा प्राइमरी साधारण सभाहरु आयोजना गरिने छ ।

(ख) प्राइमेरी साधारण सभाहरुको मिति, समय, स्थान सहितको कार्यतालिका सञ्चालक समितिले कम्तिमा १५ दिन अगाबै सार्वजनिक गर्नु पर्ने छ ।

(ग) कम्तिमा २०० सदस्य भएका सेवा केन्द्रहरुमा मात्र साधारण सभाको आयोजना गरिने छ ।

(घ) प्राइमरी साधारण सभाले संचालक समितिले तय गरे बमोजिमका प्रस्ताव, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, बजेट, आन्तरिक कार्यविधिहरु प्रस्तुत, छलफल र सुझाव संकलन वार्षिक साधारण सभा तथा अधिबेशनका लागि प्रतिनिधि चयनको कार्य गर्नेछ ।

(ङ) वार्षिक साधारण सभा तथा अधिवेशनका लागि प्रतिनिधिहरु चयन गर्दा सदस्य संख्याको आधारमा प्रतिनिधि संख्या चयन गरिने छ । २ हजार देखि १० हजार सदस्य संख्या भएमा २० प्रतिशत, १० हजार देखि २० हजार सम्म सदस्य संख्या भएमा १० प्रतिशत र सो भन्दा बढि जतिसुकै सदस्य संख्या भए पनि ५ प्रतिशत भन्दा कम नहुने गरी साधारण सभाका लागि प्रतिनिधिहरु चयन गरिनेछ ।

(च) प्राइमरी साधारण सभाबाट प्रतिनिधि छनौट गर्दा सकेसम्म सर्वसहमत सो हुन नसकेमा लोकतान्त्रीक निधिबाट गरीनेछ । यसरी चयन भएका प्रतिनिधिहरुलाई साधारण सभाका प्रस्तावहरुमा छलफल गर्ने, आफ्नो मत प्रकट गर्ने, निर्णय प्रक्रियामा भागलिने र चुन्ने चुनीने सहितको अधिकार हुनेछ ।

(छ) साधारण सभाको प्रक्रिया समाप्त भए पछि प्रतिनिधीहरुको पदावधी स्वत समाप्त हुनेछ ।

(ज) जम्मा प्रतिनिधि संख्याको ५१ प्रतिशत बार्षिक साधारण सभाको गणपुरक संख्या हुनेछ ।

(च) प्रतिनिधिमूलक साधारण सभाको अन्य व्यवस्था साधारण सभा सञ्चालन सम्बन्धि कार्यविधिमा तोहिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद – ६
प्रतिनिधिमूलक अङ्गहरु

३५. **सञ्चालक समिति** : (१) संस्थाको दैनिक कार्य सञ्चालनका लागि साधारणसभाले अध्यक्ष र उपाध्यक्ष, र सञ्चालकहरु रहेको ९ जनाको सञ्चालक समिति गठन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिको गठन गर्दा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष र सदस्यहरुको निर्वाचन साधारणसभाका सम्पूर्ण सदस्यहरु मध्येबाट गरिनेछ । संस्था दर्ता भएकै वर्षबाहेक कुनै सदस्य सदस्यता लिएको ५ वर्ष व्यतित नभई सञ्चालकमा उम्मेदवार बन्न सक्ने छैन । अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष पदका लागी एक कार्यकाल संस्थाको संचालक तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको सदस्य भएको व्यक्तिले उम्मेद्धवारी दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम निर्वाचन गर्दा एक जना पदाधिकारी सहित ३३ प्रतिशत महिला निर्वाचित हुने प्रबन्ध मिलाउनु पर्नेछ ।

(४) सञ्चालकहरुको पदावधि ४ वर्षको हुनेछ । उनीहरु लगातार दुई कार्यकाल भन्दा बढी एउटै पदमा निर्वाचित हुन सक्ने छैनन् ।

(५) सञ्चालकको पद कुनै कारणबाट रिक्त हुन आएमा बाँकी अवधिका लागि साधारण सभावाट पूर्ति गरिनेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम उपनिर्वाचन गर्दा उपदफा (३) बमोजिम महिला सदस्यहरु मध्येबाट उम्मेदवार भई निर्वाचित भएको पद रिक्त भएको भए तदनुसार नै गरिनेछ ।

(७) नयाँ समितिको निर्वाचन नभएसम्म मौजुदा समितिले नै कार्य गर्नेछ ।

३६. **समितिको काम कर्तव्य र अधिकार** : समितिले देहाय बमोजिमका कार्यहरु गर्नेछ :-

(क) संस्थाको समग्र व्यवस्थापन गर्ने ।

(ख) निर्धारित मापदण्डका आधारमा सदस्यता विस्तार गर्ने वा खारेज गर्ने ।

(ग) संस्थाको स्वीकृत विनियम एवं बचत र ऋण परिचालन निर्देशिकाको अधिनमा रही सहकारी बैंक लगाएत वित्तिय संस्था वा आफू सदस्य रहेको सहकारीका संघबाट ऋण लिने

(घ) बचत र ऋण परिचालनका लागि बचत तथा ऋण तथा अन्य संस्थाको व्यावसायीक कार्यहरु परिचालनका लागि आवस्यक आन्तरिक कार्यविधि र नीतिहरु साधारणसभाबाट पारित वा अनुमोदन गराई लागू गर्ने ।

(ङ) कारोबारका हरहिसाब अध्यावधिक गरी गराई सोको विवरण प्रमाणित गर्ने ।

(च) उपसमितिहरुको गठन र बिघटन गर्ने ।

(छ) संस्थाको स्वीकृत दरबन्दीमा योग्यताका आधारमा व्यवस्थापक लगायत अन्य कर्मचारी छनौट गरी नियुक्त गर्ने र तोकिएबमोजिमको तलब भत्ता एवं सुविधा प्रदान गर्ने ।

(ज) संस्था सञ्चालन सम्बन्धमा आवश्यक सम्पूर्ण कानूनी कार्यहरु गर्ने र आवश्यकताअनुसार कानूनी सेवा लिनेसम्बन्धी निर्णय गर्ने ।

(झ) संस्थाको योजना र वार्षिक बजेट साधारणसभामा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने ।

(ञ) सञ्चालकसमिति र लेखा सुपरीवेक्षण समितिका रिक्त पद पूर्ति वा सञ्चलकहरुको पदावधि सकिनु अगावै नयाँ समिति निर्वाचनको कार्य निष्पक्ष र स्वतन्त्र ढंगले सम्पन्न गर्न तोकिएबमोजिम निर्वाचन समिति गठन गर्ने ।

(ट) विनियममा व्यवस्था भएका प्रावधानका आधारमा प्रक्रियागत ढंगले सभा बोलाउने र सभाको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।

(ठ) साधारणसभाले निर्देश गरेका वा स्वीकृत गरेका कामहरु गर्ने ।

(ड) साधारणसभाबाट लेखापरीक्षकको नियुक्ति गरी संस्थाको हरहिसाबको लेखापरीक्षण गराउने ।

(ढ) साधारणसभाको बैठकमा पेश गरिने प्रतिवेदनहरु, बजेट तथा नीतिका मस्यौदाहरु, महत्वपूर्ण निर्णय अनुमोदन आदिको तयारी गर्ने ।

(ण) संस्थाको व्यवस्थापन चुस्त राख्न वित्तीय विश्लेषण र अनुगमनको लागि PEARLSअनुगमन पद्धतिको अवलम्बन गर्ने । यसका लागि संस्थाका सञ्चालक, लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारी र कर्मचारीलाई आवश्यकताअनुसार तालिममा सहभागी गराउने व्यवस्था गर्ने ।

(त) पदाधिकारी एवं कर्मचारीको ज्ञान, सीप र काममा रुची बढाउन तालिम एवं अध्ययन भ्रमणको कार्यक्रम बनाउने साथै कर्मचारीहरुका लागि Incentive Packageको योजना बनाउने ।

(थ) कार्यसम्पादन तथा उपलब्धिको आधारमा पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरुलाई पुरस्कृत गर्ने कार्यक्रम बनाउने ।

(द) सञ्चालक समितिका सदस्यहरुको जिम्मेवारी एवं कामको बाँडफाँड गर्ने ।

(ध) सञ्चालक समितिको एक सदस्यको संयोजकत्वमा ३ सदस्यीय ऋण परिचालन उपसमिति गठन गर्ने, अन्य सदस्यहरु शेयर

सदस्यमध्येबाट सकेसम्म विषय वस्तुमा दखल राख्ने व्यक्तिहरु मनोनयन गर्ने ।

(न) आवश्यकताअनुसार अन्य उपसमितिहरु गठन गर्ने ।

३७. **समितिको बैठक** : (१) संस्थाको कार्यसञ्चालनको लागि समितिको बैठक मासिक रुपमा बस्नेछ । तर यस व्यवस्थाले आवश्यकताको आधारमा सोभन्दा अगावै बैठक बस्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(२) समितिको दुई बैठकबीच ४५ दिनभन्दा बढीको अन्तर हुने छैन । बैठक अध्यक्षस्वयंले वा अध्यक्षको निर्देशनअनुसार तोकिएको मिति, स्थान र समयमा समितिको संस्थाको कार्यालय प्रमुखले बोलाउनु पर्ने छ ।

(३) अध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्नुपर्ने छ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्ष र निज पनि उपस्थित नभएको हकमा सदस्यहरुको बहुमतबाट छानिएको सदस्यले अध्यक्षता गरी छलफलका विषयमाथि निर्णय गर्न सक्नेछ ।

(४) समितिका एकाउन्न प्रतिशत सञ्चालकहरु बैठकमा उपस्थित भए बैठक सञ्चलनको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(५) बहुमत सञ्चालकहरुले समितिको बैठक डाक्न अध्यक्षलाई लिखित सूचना गरेमा ७ दिनभित्र समितिको बैठक बस्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

३८. **लेखा सुपरीवेक्षण समिति** :- (१) नियमित रुपमा संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षणका साथै आर्थिक कार्यविधिहरुको पालनाबाट संस्थामा वित्तीय सुशासन कायम गराउन साधारणसभाले एक जना संयोजक र दुईजना सदस्य रहेको लेखा सुपरीवेक्षण समिति गठन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखा सुपरीवेक्षण समिति गठन साधारण सभाबाट गरिनेछ ।

(३) लेखा सुपरीवेक्षण समितिका संयोजक वा सदस्यहरुको पदावधि तथा रिक्त पदपूर्ति व्यवस्था सञ्चालक सरह हुनेछ ।

३९. **लेखा सुपरीवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार** :

(१) संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्ने र समितिलाई सुझाव दिने ।

(२) समिति र उपसमितिहरुले गरेका काम, कारवाही र खर्च संस्थाको विनियम, सहकारी सिद्धान्त र नियमसम्मत छ छैन जाँच गर्ने ।

(३) संस्थाको कुनै काम कारवाहीबाट यसका सदस्यहरुलाई हानी नोक्सानी पुग्ने अवस्था भएमा वा लेखापरीक्षणको कार्यमा सञ्चालकवा व्यवस्थापनबाट उचित सहयोग प्राप्त नभएमा वा सुधारात्मक कदमहरु संस्थामा तुरुन्त अवलम्वन गर्नुपर्ने अवस्था देखिएमा विशेष साधारणसभा बोलाउन समितिसमक्ष अनुरोध गर्ने ।

(४) लेखा सुपरिवेक्षण समितिको प्रतिवेदन साधारणसभा समक्ष अनिवार्य रुपमा पेश गर्ने ।

(५) लेखा सुपरीवेक्षण समितिले साधारणसभामा पेश गर्ने प्रतिवेदनमा देहायका विवरण समेटिएको हुनुपर्नेछ :

(क) समितिको बैठक बसेको संख्या ।

(ख) गत वर्ष दिइएका सुझाव कार्यान्वयनको अवस्था ।

(ग) अघिल्लो आर्थिक वर्ष र प्रतिवेदन पेश गरिने आर्थिक वर्षको तुलनात्मक आर्थिक विवरण ।

(घ) प्रतिवेदन पेश गरिने आर्थिक वर्षको मुख्य आर्थिक उपलब्धी एवं कमजोर पक्षहरु ।

(ङ) सहकारी सिद्धान्तहरु, सहकारी ऐन नियमहरु एवं संस्थाको विनियमका व्यवस्थाहरुको पालनाको अवस्था ।

(च) संस्थाको स्वीकृत बचत तथा ऋणनीति एवं अन्य नीतिहरु/कार्यविधिहरुको पालनाको अवस्था ।

(ज) कर्मचारी व्यवस्थापनका सवल पक्षहरु र दुर्वल पक्षहरु ।

(झ) सञ्चालकसमितिको कार्य प्रणाली र त्यसमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरु ।

(ञ) गत वर्ष सम्पन्न लेखापरीक्षणको गुणस्तर र सुधारका सुझावहरु

(ट) सम्बन्धित सहकारी कार्यालय वा आफ्नो संस्था आबद्ध रहेको संघले संस्थाको कारोवारको जाँच वा अनुगमन गर्दा देखिएका कैफियत, सञ्चलकहरुलाई दिइएको मुख्य सुझावको विवरण तथा पालनाको अवस्था ।

(ठ) संस्था सञ्चलनमा व्यवस्थापन पक्षको समग्र मूल्यांकन, प्रभावकारिता, मितव्ययिता, दक्षता, क्रियाशीलता, कर्मचारीको मनोवलको अवस्था, व्यावसायिकता आदि पक्षको मूल्यांकन गर्ने ।

४०. <u>**समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको सदस्यमा बहाल रहन नसक्ने अवस्था**</u> : देहायका अवस्थामा समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पद रिक्त भएको मानिनेछ :-

(क) अध्यक्ष बाहेक अन्य पदाधिकारीले अध्यक्ष समक्ष दिएको राजिनामा स्वीकृत भएमा र अध्यक्षको हकमा साधारणसभाले निजको राजिनामा स्वीकृत गरेमा ।

(ख) मृत्यु भएमा ।

(ग) संस्थालाई जानकारी नदिई संस्थाको कार्य प्रकृतिसँग मेल खाने निजी व्यापार सञ्चाल नगरेको प्रमाणित हुन आएमा ।

(घ) विनियमको दफा ११, १२ र १३ बमोजिम सदस्यता समाप्त भएमा ।

(ङ) समितिको कुनै सदस्य सोही संस्थाको कर्मचारी भई काम गरेमा

(च) बिना सूचना लगातार ३ वटासम्म बैठकमा अनुपस्थित भएमा ।

(छ) ६ महिना भन्दा बढी अवधिका लागि निरन्तर बस्ने गरी विदेश गएमा ।

(ज) दफा ३८ अनुसारको अवस्था सिर्जना भएमा ।

(झ) समान प्रकृतिको अन्य सहकारी संस्थाको सदस्य वा सञ्चालक वा कुनै समिति उप-समितिको पदाधिकारी भएको प्रमाणित हुन आएमा ।

तर उपरोक्त (ग) वा (ज) बमोजिम सञ्चालकको बारेमा निर्णय लिनुअघि निजलाई सफाईकोमौका वा उपरोक्त बमोजिमका जिम्मेवारी छाड्ने मनासिव माफिकको समय सीमा प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

४१. <u>**उपसमितिहरुको गठन**</u> : (१) संस्थाको कार्य सञ्चालनलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउनको लागि आवश्यकता अनुसार संचालक समितिले देहाय बमोजिमका विषयगत तथा व्यवसायगत उपसमितिहरुको गठन गर्न सक्नेछ :-

(क) शिक्षा ,तालिम, अध्ययन अबलोकन उपसमिति,

(ख) बचत परिचालन उपसमिति,

(ग) ऋण परिचालन उपसमिति,

(घ) आर्थिक उपसमिति,

(ङ) मानवश्रोत व्यवस्थापन उपसमिति,

(च) सेवाकेन्द सञ्चालन उपसमितिहरु,

(छ) महिला उपसमिति,

(ज) युवा तथा खेलकुद उपसमिति,

(झ) विनियमको दफा ७ बमोजिमका संचालन भएका व्यवसायहरु संग सम्बन्धित व्यवसायगत उपसमितिहरु,

(ञ) निर्वाचन उपसमिति,

(ट) गुनासो सुनुवाई उपसमिति आदी ।

(२) संचालक समितिले गठन गर्ने उप समिति, विषयगत क्रियाकलाप र व्यवसायगत काम क्रियाकलापलाई व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्नका लागि प्रत्येक विषय र व्यवसायको अलग अलग संचालन कार्यविधि बनाईने छ ।

(३) दफा ४१ को उपदफा १ बमोजिम गठन हुने उपसमितिहरुको गठन, पदाबधी , बैठक, काम कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था उपदफा २ बमोजिमको कार्यविधिमा व्यवस्था गरे बमोजिम हुनेछ ।

(४) उपसमिति संचालक समितिवाट एक जना अनिवार्य संयोजक रहने गरी अबश्यकता अनुसार अन्य शेयर सदस्यहरुलाई सदस्यमा नियुक्त गरीगठन गरीनेछ ।

परिच्छेद - ७
<u>कार्यसञ्चालन</u>

४२. **उत्तरदायित्व शृङ्खला** : संस्थाको कार्यसञ्चालनमा नियुक्त कर्मचारीहरु निर्वाचित संचालक समितितर्फ र निर्वाचित प्रतिनिधिहरु साधारणसभातर्फ उत्तरदायी रहनेछन् ।

४३. **सञ्चालकहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार** : (१) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिमको हुनेछ :-

(क) समितिको बैठक तथा साधारणसभाको बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

(ख) साधारणसभाद्वारा स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा निर्णय र संचालक समितिका निर्णयहरुको कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

(ग) संस्थाको चल, अचल सम्पत्तिको रेखदेख, संरक्षण एवं उचित प्रयोगको व्यवस्था मिलाउने ।

(घ) संचालकहरुलाई आ-आफ्नो जिम्मेवारी वहन गर्न गराउन सहयोग र समन्वय गर्ने साथै आवश्यक निर्देशन दिने ।

(ङ) संचालकका कुनै सदस्यले दिएको राजीनामा उचित आधारमा स्वीकृत गर्न वा नगर्न राय साथ समितिमा निर्णयका लागि पेश गर्ने ।

(च) संस्थाको काम कारवाहीको सम्वन्धमा आवश्यकता अनुसार अन्य संघ, संस्था वा निकायमा संस्थाको तर्फवाट प्रतिनिधित्व गर्ने गराउने ।

(छ) समितिको बैठक नबसेको अवस्थामा अपर्झट कुनै कार्य गर्न आवश्यक भएको र तत्कालमा उक्त कार्य नभए संस्थालाई हानि नोक्सानी हुने भएमा सो कार्य गरी वा गराई आगामी बैठकमा अनुमोदनको लागि पेश गर्ने ।

(ज) साधारणसभा तथा समितिको वैठकमा कुनै विषयमा मतदान भै मत बराबर भएमा निर्णायक मत दिने ।

(झ) संस्थाको कुनै काम कारवाहीको सम्वन्धमा आवश्यकतानुसार जांचवुझ वा निरीक्षण गर्ने, गराउने ।

(ञ) संस्थालाई नेतृत्व प्रदान गर्ने र यसका लागि सदैव सक्रिय रहने ।

(ट) संस्थाको हित तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।

(ठ) विनियमका व्यवस्थाहरुको पूर्ण पालना गर्न गराउन तदारुकता देखाउने ।

(ड) सहकारीका सिद्धान्तहरु, सहकारी ऐन तथा नियमावली, र दर्ता अधिकारी वा निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले दिएको निर्देशनहरुको पालना गर्ने गराउने ।

(ढ) सहकारी मन्त्रालय, सहकारी बिभाग वा नियामक निकायले निर्धारण गरे बमोजिम दिनु पर्ने सूचना तथा प्रतिवेदनहरु समयमानै उपलव्ध गराउने ।

(ण) सहकारी मन्त्रालय, सहकारी विभाग वा सहकारी नियमन गर्ने प्रदेश सरकारको मन्त्रालय वा स्थानीय तह तथा संस्था आवद्ध सम्बन्धित

संघबाट गरिने अनुगमन निरीक्षण कार्यमा सहयोग गर्ने एवं प्राप्त निर्देशन र सुझावहरुको पालना गर्ने गराउने ।

(२) उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछ :-

(क) अध्यक्षको काममा सहयोग पुऱ्याउने ।

(ख) अध्यक्षले लिखित रुपमा प्रत्यायोजित गरेका वा तोकेका कार्यहरु गर्ने ।

(ग) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने वित्तिय बाहेक सम्पूर्ण कार्यहरु गर्ने ।

(घ) समितिको बैठकमा अन्य सदस्य सरह भाग लिने र निर्णयमा मत दिने ।

(ङ) सदस्यहरुले दिएको गुनासो तथा उजुरी सम्बन्धमा आवश्यक राय सहित समितिमा पेश गर्ने ।

(च) संस्थाको योजना, बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने गराउने ।

(छ) साधारण सभा वा समितिको निर्णय अनुसार तोकिएको जिम्मेवारी वहन गर्ने ।

(३) संचालक सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछ :-

(क) संचालक समितिको बैठकमा नियमित रुपमा सहभागी हुने ।

(ख) संस्थाको हित र विकास कार्यमा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने ।

(ग) निर्णय अनुसार विभिन्न उप समितिहरुमा रही तोकिएको जिम्मेवारी वहन गर्ने ।

(घ) बैठकबाट गरिने निर्णयहरु संस्थाको हितका लागि हुनुपर्ने विषयमा सजग रहने ।

(ङ.) सहकारीका सर्वमान्य सिद्धान्तहरु, सहकारी ऐन नियम, संस्थाको स्वीकृत विनियम र अन्य नीति/कार्यविधिहरुको वर्खिलाप हुने गरी संस्था संचालन हुन नदिने ।

(च) संस्थाले संचालन गरेको क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम तथा गोष्ठीहरुमा सकृयतापूवर्क भाग लिने ।

(छ) संस्थासंग आवद्ध सम्पूर्ण सदस्यहरुको प्रतिनिधीको रुपमा सदस्यहरुको हित प्रबर्द्धन हुने काम गर्ने गराउने ।

४४. **प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नियुक्ति** : (क) समितिले संस्थाको व्यवस्थापन पक्षलाई स्वस्थ एवं प्रभावकारी रुपमा अघि बढाउनका लागि एक जना व्यवस्थापक वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र आवश्यकता अनुसार अन्य कर्मचारीहरु नियुक्त गर्नेछ । संस्थामा नियुक्त हुने जनशक्तिको योग्यता, छनौट विधि, सेवा सुविधा, सरुवा बढुवा र अन्य कुराहरु संस्थाको मानवश्रोत व्यवस्थापन कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

(ख) उपदफा (क) बमोजिम प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्त हुन नसकेमा समितिले संस्थाको कुनै सञ्चलकलाई प्रबन्धकीय कर्मचारीको रुपमा कार्य गर्ने गरी तोक्न सक्नेछ ।

४५. **प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार** : (क) संस्थाको आर्थिक तथा प्रशासनिक कार्यको पूर्ण जिम्मेवारी बहन गर्ने र कोषाध्यक्ष लाई सहयोग गर्ने ।

(ख) संस्थाको सदस्यता आवेदन फारामहरु वितरण र संकलन गरी समितिमा प्रस्तुत गर्ने र आवश्यक सूचनाहरु उपलब्ध गराउने ।

(ग) साधारणसभा र समितिका सबै बैठकहरुमा भाग लिने तथा निर्णय लिनका लागि सदस्यहरुलाई आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने ।

(घ) वार्षिक योजना तथा बजेट तयार गरी समिति समक्ष पेश गर्ने ।

(ङ) समिति र साधारणसभाका बैठकहरुको विषय सूची तयार गर्ने ।

(च) संस्थाका सदस्यहरुलाई शैक्षिक एवं तालिम कार्यक्रमहरुको योजना बनाई शिक्षा उप-समिति मार्फत् सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

(छ) संस्थाका सबै कर्मचारीहरुको कामकारवाहीहरु सुचारु रुपमा सञ्चालन गराउने र कर्मचारीबीच समन्वय गर्ने ।

(ज) मातहतका कर्मचारीहरुको नियमित कार्यसम्पादन मूल्यांकन गरी समितिमा पेश गर्ने ।

(झ) समितिले तोकेका अन्य कामहरु गर्ने /गराउने ।

(ञ) समितिप्रति उत्तरदायी हुने ।

(ट) जनसम्पर्कका अन्य कार्यहरु गर्ने, गराउने ।

४६. **विशेष जिम्मेवारी** : समितिका अध्यक्ष र व्यवस्थापक वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले यस विनियममा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका साथै सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानुनअन्तर्गत संस्थाले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरु सम्पादन गर्ने/गराउने विषेश जिम्मेवारीसमेत बहन गर्नुपर्नेछ ।

४७. **कर्मचारीको नियुक्ति तथा सेवाका शर्त** : समितिले संस्थाको व्यवस्थापन पक्षलाई स्वस्थ एवं प्रभावकारी रुपमा अघि बढाउनका लागि एकजना प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र आवश्यकता अनुसार अन्य कर्मचारीहरु नियुक्त गर्नेछ । संस्थामा नियुक्त हुने जनशक्तिको योग्यता, छनौट विधि, सेवासुविधा, सरुवा बढुवा र अन्य कुराहरु संस्थाको मानवश्रोत व्यवस्थापन कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ८
कोषको व्यवस्था

४८. **संस्थाको कोष** : (१) संस्थाको एउटा छुट्टै कोष हुनेछ र सो कोषमा देहायबमोजिमका रकमहरु रहनेछन् :

(क) शेयर बिक्रीबाट प्राप्त रकम,

(ख) बचतको रुपमा प्राप्त रकम,

(ग) ऋणको रुपमा प्राप्त रकम,

(घ) नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ङ) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(च) स्थानीय तहबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(छ) गैरसरकारी संघ संस्थाबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ज) विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाबाट प्राप्त अनुदान वा सहायता रकम,

(झ) व्यावसायिक कार्यबाट आर्जित रकम,

(ञ) सदस्यता प्रवेश शुल्क,

(ट) संस्थाको नाममा प्राप्त हुने अन्य जुनसुकै रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको रकम विनियममा व्यवस्था भएबमोजिमको कार्यमा खर्च गरिनेछ ।

(३) संस्थाले विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संघसंस्थाबाट ऋण वा अनुदान रकम प्राप्त गर्नुअघि नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृती लिनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम संस्थालाई प्राप्त हुने सबै प्रकारको रकम समितिले निर्णय गरेको कुनै बैंकमा संस्थाको नाममा खाता (चल्ती/बचत/मुद्दती) खोली जम्मा गरिनेछ ।

४९. **कोषको सुरक्षा** : (१) समितिले व्यवस्थापक/प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको जिम्मामा रहने भनी कोषको रकम तोक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखित अवस्था बाहेक संस्थाको रकम समितिले कुनै बैंकमा संस्थाको नाममा खाता खोली जम्मा गर्नेछ ।

(३) कोषको सुरक्षाको लागि संस्थाले प्रचलित कानूनबमोजिम स्थापित बीमा कम्पनीमा आवश्यकतानुसार सदस्यहरुको शेयर, बचत र ऋण लगानी जस्ता रकमको सुरक्षणका लागि बीमा गर्न सक्नेछ ।

५०. **कोषको उपयोग** : (१) संस्थाको कोषको उपयोग ऐन, नियमावली तथा यस विनियमका व्यवस्थाहरुको अधिनमा रही संस्थाका उद्देश्यहरु हासिल गर्न परिचालन गरिनेछ ।

(२) संस्थाको कोषको रकम कुनै कम्पनीको शेयर खरिद गर्न वा निजी फर्म, विद्यालय, कलेज, नर्सिङ्ग होम वा नाफामा सहभागी हुने खालको उद्योग व्यवसाय वा अन्य आयोजनामा लगाउन सकिने छैन ।

५१. **खाता सञ्चालन** : दफा ४८ को उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालनका लागि प्रधान कार्यालयमा समितिको अध्यक्ष वा कोषाध्यक्ष मध्ये १ जना र व्यवस्थापक वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको अनिवार्य दस्तखत रहने गरी संयुक्त खाता खोलिनेछ भने

सेवा केन्द्रहरुमा सेवा केन्द्र संचालन उपसमितिको संयोजक र सेवाकेन्द्र व्यवस्थापकको दस्तखत रहने गरी खाता संचालन गरिनेछ । कोषको सम्पूर्ण जिम्मा खाता सञ्चालकहरुमा रहनेछ । कोषबाट रकम झिक्दा संस्थाको स्वीकृत विनियम बमोजिम हुनुपर्दछ । रकम चलनमा ल्याउने आधारहरु कानूनसम्मत हुनुपर्दछ । संस्थाको सम्पत्ति व्यक्तिगत प्रयोजनमा झिक्ने वा प्रयोग गरिएको पाइएमा अख्तियार दुरुपयोग गरेको मानिनेछ ।

५२. **कोषको बाँडफाँड** : (१) संस्थाको कुनै वर्षको खुद नाफाको रकमबाट कम्तीमा २५ (पच्चीस) प्रतिशत जगेडा कोषमा जम्मा गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको रकम जगेडा कोषमा सारेर बाँकी रकमलाई सतप्रतिशत मानी संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषमा कम्तीमा २५ प्रतिशत र सहकारी प्रवर्द्धन कोषमा ०.५ प्रतिशत जम्मा गरी बाँकी रकमलाई सतप्रतिशत मानी निम्न कोषअनुसार विभाजन गरिने छ ।

(क) शेयर लाभांश कोष ७० प्रतिशत
(ख) सहकारी शिक्षा कोष ५ प्रतिशत
(ग) सहुलियत कर्जा लगानी कोष ५ प्रतिशत
(घ) घाटा पूर्ति कोष ५ प्रतिशत
(ङ) सामुदायिक विकास कोष ५ प्रतिशत
(च) अन्य जोखिम व्यवस्थापन कोष ५ प्रतिशत
(छ) कर्मचारी वोनस कोष ५ प्रतिशत

५३. **जगेडा कोष** : संस्थाको जगेडा कोषमा देहायबमोजिमको रकम रहनेछ :-

(क) प्रत्येक आर्थिक वर्षमा संस्थाले गरेको कारोबारको हिसाब जाँच भएपछि खुद नाफाबाट छुट्याइएको कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम,
(ख) कुनै संस्था, संघ वा निकायले प्रदान गरेको पूँजीगत अनुदान रकम,
(ग) स्थिर सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम,
(घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

५४. **संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष** : संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषवाट लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ को परिच्छेद ९ दफा ५५ उल्लेख भए बमोजिम कारोबारको आधारमा संरक्षित पूँजी फिर्ता गरिनेछ ।

५५. **लाभांश वितरण नगरिने** : कुनै वर्षको सेयर लाभांश दफा ५२ को उपदफा (२) को खण्ड (क) मा उक्त वर्षको खुद बचतबाट सारिएको रकम भन्दा बढी हुने गरी वा

सदस्यले खरिद गरेको सेयरको रकमको १८ प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी वितरण गरिने छैन ।

५६. **जगेडा कोषमा रकम सार्नुपर्ने** : विनियमको दफा ५२ उपदफा (२) को (क) मा उल्लेखित कोषको रकम वितरण गर्दा प्रदेश नं. ५ सहकारी ऐन २०७६ को दफा ५७ को उपदफा (२) बमोजिम र दफा ५२ उपदफा (२) को (ग) मा उल्लेखित कोषको रकम लुम्बिनी प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६ को नियम २१ को उपनियम (३) बमोजिम वितरण गर्दा रकम बढी हुन आएमा उक्त बढी भएको रकम जगेडा कोषमा सारिनेछ । र अन्य ठाउँमा जे सुकै लेखिएता पनि कर्मचारी बोनसकोष श्रम ऐन अनुसार वितरण गर्न कुनै बाधा पर्ने छैन ।

परिच्छेद - ९

बचत परिचालन

५७. **बचत संकलन गर्न सक्ने** : (१) सहकारी ऐन, नियमावली, यस विनियमका व्यवस्था र साधारणसभाबाट स्वीकृत बचत तथा ऋण नीति/कार्यविधिका शर्त बन्देजअन्तर्गत सदस्यहरुबाट बचत संकलन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बचत तथा ऋण नीतिमा अन्य कुराका अतिरिक्त दफा ५७, ५८, ५९,६० र ६१ का व्यवस्थाका साथै देहायका शर्तबन्देजहरु समावेश गरिने छन् :-

(क) सदस्यहरुबाट मात्र बचत सङ्कलन गर्नुपर्ने ।

(ख) मासिकरुपमा एकजना सदस्यले रु.१०० देखि अधिकतमको सीमा सहकारी ऐन, नियमावली र बचत तथा ऋण नीतिले तोकिएबमोजिम वचत जम्मा गर्न सक्ने ।

(ग) सदस्यहरुको बचत तथा आवधिक खाता खोल्न सकिने ।

(घ) सदस्यहरुले संस्थामै आई वा कर्मचारी मार्फत् बचत जम्मा गर्न सक्ने ।

(ङ) ऐनबमोजिम तोकिएको सन्दर्भ ब्याजदरको प्रतिकूल नहुने गरी बचत तथा ऋणको ब्याजदर निर्धारण हुने, र

(च) ऋणमा ब्याज पूँजीकरण नगरिने तथा ब्याज गणना गर्दा तिर्न बाँकी साँवा रकमको आधार लिइने तर भाखा नाघेको खण्डमा संस्थाको बचत तथा ऋण कार्यविधिले तोके बमोजिम हर्जना लिन सकिने ।

५८. **बचत सङ्कलन सीमा** : (१) संस्थाको जम्मा बचत दायित्व प्राथमिक पूँजी कोष (शेयर पूँजी र जगेडा कोष) को १५ गुणाभन्दा बढी हुने छैन ।

(२) संस्थाको बचत दायित्वको रकम कुनै पनि वर्ष जम्मा बचत दायित्वको रकममा ऐन तथा नियमावलीमा तोकिएबमोजिम वार्षिक सदस्यतर्फी खरिद वा बिक्री

कारोबारको रकम जोडी हुन आउने जम्मा कारोबारको तीस (३०) प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन ।

५९. **ऋण दिन सक्ने** : (१) संस्थाले तरलताको लागि कम्तीमा पन्ध्र (१५) प्रतिशत वा दर्ता गर्ने अधिकारीले तोकिएको अन्य कुनै सीमासम्मको रकम छुट्याएर सदस्यहरुलाई देहाय बमोजिम ऋण दिन सक्नेछ :-

(क) सदस्यको व्यक्तिगत बचतको नब्बे प्रतिशतसम्म आफ्नै बचतको सुरक्षणमा र

(ख) ऋण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था बचत तथा ऋण परिचालन कार्यविधी अनुसार हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै सदस्यले सामूहिक जमानी विना वा रु ५ लाखभन्दा बढी रकम ऋण लिन चाहेमा चल-अचल सम्पत्ति धितो राखेर दिन सकिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्रदान गरिने ऋण उद्यम, उद्योग व्यवसाय, शैक्षिक, आवास, स्वास्थ्योपचार, रोजगारमूलक वा उत्पादकमूलक प्रयोजनको लागि मात्र हुनेछ । तर यस उपदफामा लेखिएको कुनै कुराले अभाव, घटना, घरायसी खर्च वा अन्य अड्कोपड्को पर्दा उपदफा (१) बमोजिम अन्य औचित्यपूर्ण प्रयोजनमा ऋण दिन बाधा पर्ने छैन ।

(४) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सदस्यता लिएर नियमित रुपमा बचत जम्मा गर्न थालेको तीन (३) महिना व्यतित नहुँदै संस्थाबाट कसैलाई पनि ऋण प्रदान गरिने छैन ।

(५) ऋणसम्बन्धी अन्य व्यवस्था बचत तथा ऋण नीतिमा उल्लेख भएबमोजिम हुनेछ ।

६०. **ऋण प्रवाहमा सीमा** : संस्थाबाट कुनै एक सदस्यलाई दफा ५९ को उपदफा (१) बमोजिम तरलता व्यवस्थापन पछिको लगानीयोग्य रकमबाट (५%) पाँच प्रतिशत सम्म ऋण लगानी गर्न सकिनेछ तर लगानीयोग्य रकम एक करोड पचास लाखभन्दा बढी भएमा यो मापदण्ड लागु हुने छैन । अन्य व्यवस्था संस्थाको बचत तथा ऋण नीति/कार्यविधिमा तोकिएबमोजिम हुनेछ । दफा ५९ को उपदफा (१) को अधिनमा रही कुनै सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदाधिकारीलाई दिन सकिने ऋणको सीमा साधारणसभाले तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

६१. **ऋण बाहेकको प्रयोजनमा बचतको रकम लगाउन नहुने** : संस्थाले सङ्कलन गरेको बचतको रकम स्वीकृत बचत तथा ऋण कार्यविधिका शर्तबन्देज अन्तर्गत सदस्यहरुलाई दिने बाहेकको कुनै प्रयोजनमा लगाइने छैन । तर यसमा लेखिएको कुनै कुराले बचतको रकम तोकिएबमोजिम तरलताबापत नगदै राख्न वा नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेको ट्रेजरी बिल वा विकास ऋण पत्र खरिद वा उपयोग गर्न बाधा पर्ने छैन ।

६२. **साधारणसभाको स्वीकृती लिनुपर्ने** :- समितिले देहायको विषयमा दर्ता गर्ने अधिकारीले तोकिदिएको मापदण्डको प्रतिकूल नहुने गरी साधारणसभाको स्वीकृती लिनुपर्नेछ :

(क) लगानीमा रहेको ऋण मिनाहा दिनुपर्ने, अपलेखन गर्नुपर्दा वा ऋणका शर्तबन्देजहरु फेर्नु पर्दा र

(ख) संस्थाको स्वःप्रयोजनका लागि घर, जग्गालगायतका अचल सम्पत्ति खरिद गर्नु पर्दा ।

परिच्छेद - १०

कारोबारमा सीमाङ्कन

६३. **सदस्य केन्द्रीयता** : (१) संस्थाले देहायबमोजिम गरी व्यवसायिक सेवामा सदस्य केन्द्रीयता कायम गर्नेछ :-

(क) बजारका लागि आवश्यक वस्तु तथा सेवा उपलब्ध गराउने व्यवसाय संस्थाले सञ्चालन गर्दा सदस्यहरुले उत्पादन गरेको वस्तु तथा सेवाको खरिद, संकलन, प्रशोधन र बजारीकरणलाई पहिलो प्राथमिकता दिएर ।

(ख) सदस्यहरुको लागि आवश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्ती गर्ने व्यवसाय संस्थाले सञ्चालन गर्दा उत्पादनको संकलन, प्रशोधन एवं भण्डारण बजारमा जहाँसुकैबाट गरे तापनि बिक्रि गर्दा सदस्यहरुलाइ पहिलो प्राथमिकता दिएर ।

(ग) रोजगारी/स्वरोजगारी सिर्जना गर्ने योजना अन्तर्गत कच्चा पदार्थ वा उत्पादित वस्तु बजारमा जहाँसुकैबाट खरिद बिक्री गरेता पनि रोजगारी/स्वरोजगारीको अवसर सदस्यहरुलाई मात्र दिलाएर ।

(घ) बचत परिचालन सेवामा बचत सङ्कलन र ऋण लगानी दुवै सदस्यहरुमै सिमित गरेर ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि गैर व्यावसायिक सेवाहरुमा सदस्य गैरसदस्य विच पहुँचमा कुनै किसिमले विभेद गरिने छैन ।

(३) सहकारी परम्परा अनुरुप विशेष अवस्थाका गैरसदस्यहरुलाई व्यावसायिक सेवाहरु प्रदान गर्नुपर्दा सदस्य र गैर सदस्य बिच प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष कुनै किसिमले मूल्यमा फरक गरिनेछैन ।

६४. **स्वार्थ बाझिने निर्णयमा सहभागितामा प्रतिबन्ध** : (१) सञ्चालकले आफ्नो निजी स्वार्थ समावेश भएको निर्णय प्रक्रियामा संलग्न हुनु हुँदैन ।

(२) सञ्चालकले आफुलाई मात्र व्यक्तिगत फाईदा हुने गरी सहकारी संस्थामा कुनै कार्य गर्न, गराउन हुँदैन ।

(३) कुनै सञ्चालकले उपदफा (१) को विपरित हुनेगरी वा आफ्नो अधिकार क्षेत्रभन्दा बाहिर गई कुनै काम कारवाही गरे वा गराएमा त्यस्तो काम कारवाही प्रति त्यस्तो सञ्चालक व्यक्तिगत रुपमा उत्तरदायी हुनेछ र त्यस्तो काम कारवाहीबाट सहकारी संस्था, सदस्य वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई हानी/नोक्सानी हुन गएको रहेछ भने त्यस्तो हानि/नोक्सानी निजबाट असूल उपर गरिनेछ ।

६५. **कर्मचारीसँगको कारोबारमा निर्बन्धन** :

संस्थाका कर्मचारी र संस्थाबीचको कारोवार दर्ता गर्ने अधिकारीबाट जारी भएको निर्देशन बमोजिम निर्वन्धित हुनेछ ।

६६. **जोखिम मूल्यांकन** : संस्थाले सदस्यता प्रदान गर्दा वा कारोवार गर्दा नियामक निकायबाट जारी भएको सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण निर्देशनबमोजिम जोखिम मूल्याङ्कन गरिनेछ ।

६७. **कारोबार नगरिने** : सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानून अर्न्तगत नियामक निकायबाट जारी भएको निर्देशनका व्यवस्था विपरीत संस्थाबाट कसैसँग कुनै कारोबार गरिने छैन ।

परिच्छेद - ११

अभिलेख

६८. **कारोबारको लेखा** : (१) संस्थाको आर्थिक कारोबारको लेखा दर्ता गर्ने अधिकारीले तोकेका लेखामान एवम् खाता संरचना बमोजिम राखिनेछ ।

६९. **खाताबही** : संस्थाले देहाय बमोजिमको खाताबही, दर्ता किताब तथा निर्णय पुस्तिका राख्नेछ :-

(क) विनियमको (अनुसूची - ४) बमोजिमको सदस्य दर्ता किताब,
(ख) प्रारम्भिक साधारणसभा, बार्षिक साधारणसभा, विशेष साधारणसभा, समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति र उप-समितिहरुको छुट्टाछुट्टै निर्णय पुस्तिकाहरु,
(ग) नगद बहीखाता,
(घ) संस्थाले अरु कुनै व्यक्ति वा संघसंस्थासँग कुनै कारोवार गरेको भए सो कारोवार देखाउने किताब,
(ङ) शेयर दर्ता किताब,
(च) ऋण लेनदेन गरेको दर्ता किताब,
(छ) बेरुजू एवं सम्परीक्षण किताब,
(ज) व्यक्तिगत खाता,
(झ) सदस्यहरुको व्यक्तिगत बचत खाता,
(ञ) जिन्सी दर्ता किताब,

(ट) आम्दानी, खर्च, सम्पत्ति र दायित्व सम्वन्धी अलग अलग खाता र सहायक खाताहरु,

(ठ) दर्ता गर्ने अधिकारी वा समितिले तोकिदिएको अन्य अभिलेख एवं खाताहरु,

(ड) मालसामानको मौज्दात (स्टक) दर्ता किताव,

(ढ) हिसाब परीक्षा सूची, आय व्यय र स्थिती विवरण पत्र ।

७०. **आन्तरिक हिसाब जाँच** : संस्थाको आन्तरिक हिसाब जाँच देहायबमोजिम हुनेछ,

(१) यस विनियमको दफा (३८) बमोजिम गठित लेखा सुपरीवेक्षण समितिले त्रैमासिक रुपमा संस्थाको आन्तरिक हिसाब जाँच गरी लिखित प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा पेश गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले दिएको प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्नु सञ्चालक समितिको दायित्व हुनेछ ।

७१. **वार्षिक हिसाब जाँच** : (१) संस्थाले प्रत्येक वर्षको हिसाब-किताबको लेखापरीक्षण आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र साधारणसभाले नियुक्त गरेका रजिष्टर्ड लेखापरीक्षकबाट गराई सक्नेछ ।

(२) लेखापरीक्षकले आफ्नो प्रतिवेदन वार्षिक साधारणसभा समक्ष प्रस्तुत गर्नेछ ।

(३) लेखापरीक्षकको पारिश्रमिक साधारणसभाले तोकेबमोजिम हुनेछ ।

(४) एउटै लेखापरीक्षकलाई लगातार तीनपटक भन्दा बढीपटक नियुक्त गरिने छैन ।

(५) साधारणसभाले लेखापरीक्षक नियुक्त गर्दा नेपाल चार्टड एकाउन्टेन्ट्स संस्थामा रजिष्टर्ड भएका लेखापरीक्षकलाई मात्र गर्नेछ ।

(६) साधारणसभाले लेखा परीक्षकको नियुक्ति र निजको पारिश्रमिक तोक्नेछ ।

(७) लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायका विवरणसमेत समावेश भएको हुनेछ :

(क) संस्थाका पदाधिकारी वा कर्मचारीले सहकारीको मूल्यमान्यता र सिद्धान्त एवं प्रचलित सहकारी कानूनको पालना गरेका छन् छैनन् ।

(ख) संस्थाका पदाधिकारी वा कर्मचारीले संस्थाको विनियम र साधारणसभाबाट स्वीकृत आन्तरिक नीति/कार्यविधि तथा नियमावलीहरुको पालना गरेका छन्/छैनन् ।

(ग) लेखापरिक्षक नियुक्तिमा सहमति दिंदा सम्बन्धित सहकारी दर्ता गर्ने कार्यालयले दिएको निर्देशन बमोजिमका विषयहरुमा संक्षिप्त टिप्पणी ।

(घ) विशेषगरी, प्रतिवेदनमा बचतकर्ताको बचतको सुरक्षणको अवस्था के छ, लगानीहरु पर्याप्त सुरक्षणको आधारमा गरिएको छ छैन, व्यवस्थापकबाट फजुल खर्च रोक्नेतर्फ के कस्ता प्रयासहरु भएका छन् वा छैनन् ।

(ङ) संस्थाका पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरुले लिएको ऋण र पेश्कीका बारेमा लिएको अंक, रकम दिंदा अवलम्बन गरिएको प्रक्रिया, ऋणको भाखा नाघे ननाघेको र साँवा व्याज समयमै तिरे नतिरेको विवरण, पेश्की लिनुको प्रयोजन, आर्थिक अनुशासन आदि ।

(८) लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा उपरोक्त विवरण समावेश नभएमा साधारणसभा वा सम्बन्धित सहकारी कार्यालयले अर्को लेखापरीक्षक नियुक्त गर्न निर्देशन गर्न सक्नेछ वा त्यस्ता लेखापरीक्षकलाई त्यस संस्थाको आगामी वर्षहरुको लेखापरीक्षण गर्न अनुमति नदिन सक्नेछ ।

(९) साधारण सभाले संस्थाको कारोवार र व्यवसायिक विविधतालाइ मध्यनजर गरी सञ्चालक समितिको प्रस्तावमा आवस्यक ठानेमा मासिक/त्रैमासिक रुपमा आन्तरिक लेखा परिक्षणका लागि छुटै आन्तरिक लेखापरिक्षक नियुक्त गर्न सक्ने छ । लेखा परिक्षक उपदफा ५ वमोजिम रजिष्ट्रर वाला हुनु पर्ने छ । आन्तरिक लेखा परिक्षकले संस्थाको नियमित अर्थिक कारोवार लेखामानका मापदण्ड अनुशार भए नभएको वारे आन्तरिक लेखा परिक्षण गर्ने र मासिक/त्रैमासिक रुपमा सञ्चालक समिति समक्ष संस्थाको आर्थिक प्रगति र सुझाव सहित प्राइमरी प्रतिवेदन पेस गर्न सक्ने छन । यसरी आन्तरिक लेखा परिक्षण गर्दा लेखा परिक्षकले प्रचलित कानून वमोजिम संस्थागत गोपनियताको पालना गर्नु पर्ने छ ।

७२. **<u>विद्युतीय लेखा प्रणालीको प्रयोग</u> :- संस्थामा विद्युतीय लेखा प्रणालीको प्रयोग गर्दा सम्पत्ति शुद्धीकरण जोखिम मूल्याङ्कन गरी दर्ता गर्ने अधिकारीको पूर्वस्वीकृति लिइनेछ ।**

७३. **<u>अन्य आधारभूत कागजात</u> : संस्थामा आधारभूत अभिलेख तथा कारोबारको हिसावकिताब पृष्ठसुरक्षा (ब्याकअप) को व्यवस्थासहित संरक्षण गरिनेछ ।**

परिच्छेद - १२

प्रतिवेदन

७४. **<u>एकीकृत सूचना प्रणालीमा आवद्धता</u> :- समितिले संस्थाका सम्पूर्ण वित्तिय तथा व्यवस्थापकीय सूचना नियामक निकायबाट स्थापित सहकारी सूचना प्रणालीमा एकीकृत गरी निरन्तर अद्यावधिक गर्ने व्यवस्थासमेत मिलाउनुपर्दछ । तर यसमा लेखिएको कुनै**

कुराले संस्थाले प्रचलित कानुनबमोजिम गोप्य राख्नुपर्ने सूचना अलग्गै संरक्षण गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

७५. **दर्ता अधिकारी समक्ष प्रतिवेदन** :- संस्थाले ऐनको दफा ५९ को उपदफा (१) मा उल्लेखित विवरणसहितको वार्षिक प्रतिवेदन साधारणसभा सकिएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र दर्ता अधिकारी समक्ष पेश गर्नेछ ।

७६. **वित्तीय जानकारी एकाइमा प्रतिवेदन** :- सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानुनबमोजिम वित्तीय जानकारी एकाईमा प्रतिवेदन गर्नुपर्ने कारोबारको प्रतिवेदन नियमित रुपमा निर्धारित समयभित्रै पठाइनेछ ।

७७. **साधारणसभामा जानकारी गराउनुपर्ने** :- अध्यक्ष वा प्रतिनिधिले देहायका विषयको संक्षिप्त व्यहोरा सहितको जानकारी लगत्तै वस्ने साधारणसभामा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(क) संस्थाले सदस्यता लिएको सहकारी संघ वा बैङ्कबाट भएका निर्णयहरु,

(ख) कुनै निकायबाट संस्थालाई प्राप्त वित्तिय वा गैर वित्तिय सहयोगको रकम वा प्रतिवद्धता र

(ग) दर्ता गर्ने अधिकारी वा कानुनबमोजिम नियामक निकायका तर्फबाट प्राप्त टिप्पणी वा निर्देशिका वा नीतिहरु ।

७८. **सूचनाको हक तथा अग्रतापूर्ण खुलासा** :- (१) संस्थाका प्रत्येक सदस्यलाई संस्थासँग सरोकार राख्ने कुनै पनि विषयको सूचना माग्ने र पाउने हक हुनेछ तर कानुन बमोजिम गोप्य राख्नुपर्ने सूचनाको जानकारी दिन संस्था बाध्य हुने छैन ।

(२) संस्थाका कुनै सदस्यले संस्थाको आर्थिक अवस्था र अन्य कुनै कारोवारका वारेमा जानकारी माग गरेमा उपलब्ध गराउनु सञ्चालक, व्यवस्थापक/कार्यकारी प्रमुखको कर्तव्य हुनेछ । अन्य सदस्यहरुको व्यक्तिगत खाता कानून बमोजिम बाहेक गोप्य राखिनेछ । संस्थाको अनुगमन गर्न अख्तियारी पाएको निकाय वा कर्मचारीले संस्थाका सबै कारोवार जाँच गर्दा एवं थप विवरण माग गरि संस्थाको गतिविधि माथि निगरानी राख्दा सञ्चालक एवं कर्मचारीहरुले सहयोग पुर्याउने छन् ।

७९. **सूचनाको संरक्षण** :- संस्थाले प्रचलित कानुनबमोजिम राख्नुपर्ने सम्पूर्ण सूचनाहरु संस्थाकै मातहतमा संरक्षण गरी राख्नेछ ।

परिच्छेद - १३

विविध

८०. **हकवालाको मनोनयन** : (१) सदस्यले हकवाला मनोनीत गर्दा कम्तीमा दुई जना संस्थाको सदस्यहरुको रोहबरमा लिखत तयार गरी गर्नुपर्नेछ र त्यस्तो लिखतमा मनोनीत गर्ने सदस्य र साक्षीहरु समेतको सहीछाप गरेको हुनुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम हकवाला मनोनीत गर्ने सदस्यले एकभन्दा बढी शेयर नलिएको अवस्थामा एउटा व्यक्तिलाई मात्र हकवाला मनोनीत गर्नु पर्नेछ ।

(३) कुनै सदस्यले उपदफा (२) को अधिनमा रही एकजना भन्दा बढी व्यक्तिहरुलाई हकवाला मनोनीत गरेकोमा त्यस्ता प्रत्येक व्यक्तिलाई हस्तान्तरण हुने शेयर र हकको दामासाही स्पष्ट रुपले लिखतमा खुलाउनु पर्नेछ । अन्यथा प्रचलित कानुन अनुसार हुनेछ ।

८१. **हकदावी वा नाम सारी** :- (१) कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा निजको नाममा रहेको शेयर र संस्थाबाट निजलाई प्राप्त हुने कुनै प्रकारको हक विनियमको दफा ८० बमोजिम मनोनीत गरेको कुनै हकवाला भए सो हकवाला र त्यस्तो हकवाला नभए प्रचलित कानूनबमोजिमको हकवालाको नाममा नामसारी गर्न सकिनेछ ।

तर, त्यस्तो हकवाला संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्नका लागि विनियममा तोकिएको योग्यता नभएमा सदस्यको मृत्यु भएको मितिले ६ महिनाभित्र सदस्यताको लागि योग्य अरु कुनै हकवालाको नाममा नामसारी गरी पाउँ भनी दरखास्त दिन सक्नेछ र संस्थाले सो हकवालाको नाममा नामसारी गरी दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मृत सदस्यको हक हकवालाले नामसारी गराई लिन नचाहेमा संस्थाले निजले पाउने शेयर र बचत रकम त्यस्तो हकवालालाई फिर्ता गरिदिनेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि मृत सदस्यको हकवाला नावालक रहेमा वा निजको मानसिक सन्तुलन ठीक नरहेमा मृत सदस्यले पाउने सम्पूर्ण रकम कम्तीमा दुई जना साक्षीको रोहवरमा त्यस्तो हकवालाको संरक्षकलाई फिर्ता गरिनेछ ।

८२. **निर्वाचन** :- (१) संस्थाको विनियमको अधीनमा रही सञ्चालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्न सञ्चालक समितिले एउटा निर्वाचन समिति गठन गर्नेछ ।

(२) समितिले निर्णय गरि तोकेको एक सामाजिक वा बौद्धिक रुपले प्रतिष्ठित स्थानीय व्यक्ति वा सहकारीको क्षेत्रमा अनुभव हासिल गरेको व्यक्तिको संयोजकत्वमा संस्थाको सदस्यहरु मध्ये एकजना सदस्य (निर्वाचनमा उम्मेदवार नहुने) र सम्बन्धित सहकारी दर्ता गर्ने कार्यालयको एक जना कर्मचारी प्रतिनिधि रहने गरी जम्मा तीन सदस्य भएको निर्वाचन समिति गठन गर्नेछ । सहकारी कार्यालयले प्रतिनिधि खटाउन नसकेमा वा नखटाएमा सो ठाउँमा रहेका विद्यालय, सरकारी कार्यालय, वा स्थानीय तहका कर्मचारी वा कानून व्यवसायी लाई सदस्यका रुपमा संस्थाले तोक्न सक्नेछ ।

(३) निर्वाचन समितिले उपदफा (१) मा उल्लेखित पदाधिकारीहरुको निर्वाचन लोकतान्त्रिक प्रक्रिया बाट सम्पन्न गर्नेछ ।

(४) निर्वाचन समितिले निर्वाचन प्रक्रिया अन्तर्गत प्रकाशन गरेका निर्वाचन कार्यक्रम, सदस्यहरुलाई गरेको सार्वजनिक सूचना, निर्णयहरु, प्रयोगमा ल्याएका विभिन्न

कागजात एवं मनोनियन फारम साथ उम्मेदवारले पेश गरेका आवश्यक प्रमाणहरु सील गरी सुरक्षित साथ राख्ने जिम्मेवारी नयाँ निर्वाचित सञ्चालक समितिको हुनेछ ।

(५) निर्वाचन समितिले निर्वाचित पदाधिकारीलाई निर्धारित ढाँचामा प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ र सपथ ग्रहण गराउनेछ ।

(६) निर्वाचन समितिलाई आफ्नो काम सम्पन्न गर्न/गराउन समिति र संस्थाको कार्यालय व्यवस्थापनले आवश्यक साधन, श्रोत र जनशक्ति उपलब्ध गराउनेछ ।

(७) निर्वाचनसम्बन्धी व्यवस्था संस्थाको साधारणसभा सञ्चालन कार्यव्यवस्था निर्देशिका, ऐन, नियम र विनियम नबाँझिने गरी निर्वाचन कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम गरिनेछ ।

८३. **शपथ ग्रहण** :- सञ्चालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समिति र अन्य उप-समितिका पदाधिकारीहरुले तोकिएबमोजिम शपथ लिनुपर्नेछ । शपथ ग्रहण अनुसूची - ३ मा तोकिएको ढाँचाबमोजिम हुनेछ ।

८४. **एकीकरण वा विभाजन** :- (१) संस्थाको साधारणसभाको दुईतिहाई सदस्यको बहुमतले संस्था एकीकरण वा विभाजन गर्ने निर्णय गरेमा संस्थाको एकीकरण वा विभाजन गर्न सकिनेछ । संस्थाको एकीकरण र विभाजन गर्दा लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन २०७६, को दफा ७२ बमोजिमको प्रक्रियाको पालना गरिनेछ ।

(२) संस्थाको साधारणसभाको कुल सदस्य संख्याको दुईतिहाई सदस्यको बहुमतले संस्था विघटन गर्ने निर्णय गरेमा संस्थाको विघटन हुनेछ । संस्थाको विघटन गर्दा प्रदेश नं. ५ सहकारी ऐन २०७६, को दफा ७३ बमोजिमको प्रकृया अपनाइनेछ ।

८५. **कार्यान्वयन अधिकारी** :- (१) सञ्चालक समितिले तोकेको पदाधिकारीले कार्यान्वयन अधिकारीको रुपमा कार्य गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कार्यान्वयन अधिकारी नतोकिए व्यवस्थापकले नै कार्यान्वयन अधिकारीको सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानुनबमोजिम अधिकृत अधिकारी कर्मचारीको रुपमा कार्य गर्ने रुपमा कार्य गर्नेछ ।

८६. **मध्यस्थता** :- संस्थाको कुनै प्रकारको विवाद समाधान गर्ने कार्यमा सम्बन्धित सहकारी संघ वा विषयगत सहकारी संघ वा संस्था आबद्ध रहेको अन्य सहकारी संघ संग आवश्यकतानुसार मध्यस्थता गरी समस्या समाधानका लागि समितिले अनुरोध गर्न सक्नेछ । संस्थामा विद्यमान विवाद वा अन्य समस्याहरु सुल्झाउन सम्बन्धित सहकारी कार्यालयले आफैले वा सहकारीका कुनै संघका पदाधिकारीमार्फत् पहल गरेमा संस्थाका सबै सदस्य र सबै पदाधिकारीहरुले सहयोग पुऱ्याउनेछन् ।

८७. **समानता र समता** :- (१) संस्थाको कार्य सञ्चालनका समस्त प्रक्रियाहरुमा सदस्यहरु माझ आर्थिक योगदान वा अन्य कुनै आधारमा भेदभाव नगरी समान हैसियतमा सहभागी हुने अवसर प्रदान गरिनेछ ।

(२) लैङ्गिक विभेदका कारण आम्सरुषमा न्युन भइरहेको नेतृत्व पंक्तिमा महिला उपस्थिति बढाउनका साथै सञ्चालकीय भूमिकामा अपाङ्गता भएका वा लक्षित समूदायका सदस्यहरुलाई प्रोत्साहन दिनको लागि आवश्यक समतामूलक व्यवस्थाहरु गरिनेछन् ।

८८. **विनियम संशोधन** :- संस्थाको कूल सदस्य संख्या मध्ये कम्तीमा ५१ प्रतिशत सदस्यहरु उपस्थित भएको साधारणसभामा दुई तिहाई सदस्यहरुको निर्णयबाट संस्थाले आफ्नो विनियम संशोधन गर्न सक्नेछ । यसरी संशोधन भएको विनियम सहकारी ऐनबमोजिम सम्वन्धित सहकारी कार्यालयमा पेश गरी दर्ता अधिकारी वा निजको अधिकार प्राप्त अधिकारीले स्वीकृति दिएपछि लागु हुनेछ ।

८९. **साधारणसभाले कार्यविधि बनाउन सक्ने** :- संस्था सञ्चालनको लागि आवश्यक कार्यविधिहरु साधारणसभाले बनाउन सक्नेछ ।

९०. **व्याख्या गर्ने अधिकार** :- यस विनियमको व्याख्या गर्ने अधिकार संचालक समितिलाई हुनेछ । संचालक समितिबाट पनि सुल्झिन नसकेमा साधारणसभालाई हुनेछ ।

९१. **ऐन नियमावलीसँग बाँझिएकोमा अमान्य हुने** :- (१) यस विनियममा उल्लेखित कुनै व्यवस्थाहरु सहकारी ऐन, नियम र सहकारीका सिद्धान्तहरुसँग बाझिन गएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछन् ।

(२) यस विनियममा उल्लेख नभएका विषयहरुको बारेमा सहकारी ऐन, नियम र सहकारीका सिद्धान्तहरुबमोजिम संस्थाको काम कारवाही सञ्चालन गरिनेछ ।

पेश गर्ने कर्मचारीको	स्वीकृत गर्ने पदाधिकारीको
नाम :-	नामः-
दस्तखत :-	दस्तखतः-
पद :-	पदः- दर्ता अधिकारी
कार्यालयको छापः-	मिति :- २०७८/०३/०४

अनुसूची- १

(विनियमको दफा २ को (ज) सँग सम्बन्धित)

साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड

संस्थाको प्रतीक चिन्ह र छाप :

संस्थाको प्रतीक चिन्ह र छाप यसप्रकार हुनेछ

अनुसूची- २

(विनियमको दफा २५ सँग सम्बन्धित)

साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड

शेयर प्रमाण-पत्र

सदस्यता नं......   मितिः-

श्री .... को नाति/नातिनी श्री ..... को छोरा/छोरी श्री .... को पत्नी, ... जिल्ला .....गाउँपालिका/नगरपालिका, वडा नं...... बस्ने श्री................................ले यस **साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड** को रु. .... दरको शेयर नं. .... देखि ... सम्मको जम्मा ......कित्ता शेयर वापत जम्मा रु .... (अक्षरेपी........मात्र) बुझाई यस संस्थाको शेयर खरीद गर्नु भएकोले यस संस्थाको छाप लागेको यो प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको छ ।

....	....	....
संस्थाको छाप	व्यवस्थापक	अध्यक्ष

शेयर दाखिला विवरण

क्र. सं.	प्रति शेयर मूल्य	शेयर संख्या	शेयर खरिद मिति	बुझाएको जम्मा रकम	दाखिला खारेज भएको मिति	दाखिला खारेज शेयर कित्ता	दाखिला खारेज गरी पाउनेको नाम	दाखिला खारेज गरी पाउनेको ठेगाना	बाँकी शेयर	संस्थाबाट प्रमाणित गर्नेको नाम	संस्थाबाट प्रमाणित गर्नेको दस्तखत	संस्थाको छाप

अनुसूची- ३

(विनियमको दफा ८३ सँग सम्बन्धित)

साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड

शपथ ग्रहण

म **साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड** को .... पदमा साधारणसभाबाट निर्वाचित भएकोमा ....को हैसियतवाट कुनै किसिमको लोभ, लालच र मोलाहिजा नगरी पक्षपात रहित ढङ्गवाट निर्णय गर्नेछु । मलाई ज्ञात हुन आएको सहकारी र संस्थासँग सम्बन्धीत कुनै गोप्य कुरा आधिकारिक व्यक्ति वाहेक अन्य कसैलाई म पदमा रहे वा नरहेको जुनसुकै अवस्थामा पनि प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा भन्ने वा संकेत गर्ने छैन ।

सपथ ग्रहण गराउनेको

सही:-

नाम:-

पद:-

सपथ ग्रहण गर्नेको

सही:-

नाम:-

अनुसूची - ४

(प्रदेश नं. ५ सहकारी नियमावली २०७६ को नियम ३ को उपनियम (२) र नियम २२ को उपनियम (२) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड
आवेदकहरुको विवरण फारम

क्र.सं.	बाजेको नाम, थर	बाबुको नाम, थर	पति वा पत्नीको नाम	आवेदकको नाम थर	उमेर	ठेगाना	पेशा	शेयरको विवरण			सम्पर्क नं.	रेखात्मक दस्तखत	फोटो र फोटोमा पर्ने गरी दस्तखत
								प्रति शेयर रकम	खरिद शेयर संख्या	शेयरको जम्मा रकम रु.			

अनुसूची -५

(प्रदेश नं. ५ सहकारी नियमावली २०७६ को नियम ३ को उपनियम (३) को खण्ड (घ) सँग सम्वन्धित)

साकार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड

सञ्चालक समितिका सदस्यहरुको विवरण फाराम :

क्र.सं.	बाजेको नाम, थर	बाबुको नाम, थर	पति वा पत्नीको नाम	सञ्चालकको नाम थर	पद	ठेगाना	पेशा	निर्वाचित मिति	बहाल रहने अवधि	रेखात्मक दस्तखत	फोटो र फोटोमा पर्ने गरी दस्तखत	कैफियत

अनुसूची ६
विनियमको दफा ८ संग सम्वन्धित

साकार कृषि सहकारी संस्था लि.

सदस्यता आवेदन फारम

क. आवेदकको व्यक्तिगत विवरण

१	नाम थर	
२	Name in English Block letter	
३	जम्म मिति	साल.................... महिना.................... गते..........................
४	स्थाइ ठेगना	प्रदेश नं. ५ जिल्ला तुलसीपुर उपमहानगरपालिका वाड नं..........टोल ....घर नं. ....फोन नं. ....मो.नं.................. इमेल .... फेसवुक...
५	अस्थाइ ठेगना	प्रदेश................ जिल्ला........... पालिका .... वाड नं......... टोल ....घर नं. ....फोन नं. .... मो.नं.................. इमेल ....
६	नगरिकता	नागरिकता नं. ....जारीगर्ने जिल्ला ....जारीमिति ....
७	मतादाता परिचय	परिचय पत्र नं. ....गापाँनपा.......... वार्डनं. .... केन्द्र.........
८	लिङ्ग	पुरूष .... महिला .... अन्य ....
९	पेशा	
१०	आवद्धता	

आवद्ध संस्थाको नाम	ठेगाना	पद	वार्षिक अनुमानित आय
१.			
२.			
३.			

		४.			
११	अनुमानित वार्षिक आय				
१२	राजनैनिक दलको आवद्धता	छ......... छैन............ छ भने पद खुलाउने			

ख.पारिवारिक विवरण

क.सं.	नाता	नामथर	पेशा	अनुमानित बार्षिक आम्दानी
१३	बाजे			
१४	बाबु			
१५	श्रीमान,श्रीमती			
१६	छोरा			
१७	छोरी			

१८ आफै वा परिवारको कुनै सदस्य उच्च पदीय राजनितिक, प्रशासनिक वा साङ्गठनिक भूमिकामा रहेको भए विवरण खुलाउने

क. नाम :

ख. नाता :

ग. पद वा सार्वजनिक भूमिका :

१९. राहदानी नं. भएमा ....

२०. संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्र अस्थाइ बसोबास भएमा बर्षमा विताउने अवधि ....दिन ।

ग. सहकारी सदस्यता

२१. संस्थाको सदस्य बन्नुको उद्देश्य :...........................

२२. अन्य कुनै सहकारी संस्थामा सदस्य भए सोको विवरण, नभएको ।

क.सं.	संस्थाको नाम	ठेगना	सदस्य नं.	संस्थाको प्रकृति
१				
२				
३				
४				

२३. आफु बाहेक परिवारका सदस्य अन्य सहकारी संस्थामा सदस्यता लिएको भए विवरण

क.सं.	नाम थर	नता	संस्थाको नाम	संस्थाको ठेगना
१				
२				
३				

२४. परिवारका अन्य सदस्य यस संस्थामा सदस्य रहेको, नरहेको । रहेका भए विवरण खुलाउने :

क.सं.	नाम थर	सदस्य नं.

घ. वित्तीय कारोवारको विवरण

२५. प्रारम्भमा संस्थामा जम्मा गर्ने वा हालसम्म संस्थामा जम्मा गरिसकेको रकमको विवरण

सेयर:	राहत:	नियमित बचत:
अन्य बचत	प्रवेश शुल्क :	ऐच्छिक बचत :

ङ. हकवालाको विवरण

नमथर	ठेगाना	नाता	दस्तखत,औठा छाप	

माथी उल्लिखित हकवालको विवरण ठीक साचो हो भनी सदस्यले प्रमाणित गर्ने

....

आधिकारिक दस्तखत

च. स्व-घोषणा

१. मैले पेस गरेको विवरणमा भविश्यमा कुनै परिवर्तन आएमा त्यस्तो परिवर्तन भएको मितिले ३५ दिनभित्र संस्थामा पेस गर्नेछु ।

२. मैले माथि पेस गरेको मेरो सम्पूर्ण विवरण ठीक, दुरुस्त छ । झुट्टा ठहरे कानुन बमोजिम सहुला, बुझाउला ।

३. संस्थाका नीति, निणर्य, कार्यविधि र विनियमको पालना गर्ने छु ।

४. संस्थाका सबै गतिविधिहरुमा सहभागी हुनुका साथै संस्थामा सम्पूर्ण रुपले कारोवार गर्नेछु ।

५. संस्थाले कारोवार गरेको प्रकृतिको अन्य कुनै सहकारी संस्था वा निजि व्यवसायमा लगानी गरेको छैन ।

....

आधिकारिक दस्तखत

मिति :

औठा छाप

छ. नजिकको परिचित ठाउबाट बासस्थान सम्म पुग्ने मार्ग

कार्यालय प्रयोजनका लागि मात्र

२६. संलग्न कागजातहरू :भएकोमा (√) चिन्ह लगाउनु होला

१. नागरिकताको फोटोकपि

२. मतदाता परिचय पत्रको फोटोकपि

३. जग्गा धनिपुर्जाको फोटोकपि

४. कार्यक्षेत्र भित्र स्थाई बसोबास वा पेशामा भएको प्रमाणित कागजात

स्वीकृत गर्नेको

दस्तखत.......

नाम:

पद:

मिति:

प्रमाणीत गर्नेको

दस्तखत.......

नाम:

पद:

मिति:

अनुसूची ७

विनियमको दफा ८ संग सम्बन्धि

साकार कृषि सहकारी संस्था लि.

संस्थागत सदस्यका लागि आवेदन पहिचान फारम

क. संस्था वा निकायको विवरण :

१.	नाम	
Name in English Block Letter		
२	दर्ता नं.	
३	दर्ता मिति	
४	दर्ता गर्ने कार्यालय	
५	अन्तिम पटक नविकरणको मिति	
६	मुख्य कार्यालयको ठेगाना	
७	संस्थाको मुख्य उद्देश्य	
८	कारोबारको किसिम	
९	कार्य क्षेत्र	
१०	शखा सङ्ख्या र स्थान	

११. संस्था वा निकायको आधिकारिक पत्र :

१२. वार्षिक अनुमानित कारोवार :

१३. पछिल्लो आर्थिक वर्षको वित्तीय विवरण :

१४. पछिल्लो आर्थिक वर्षको कर चुक्ताको प्रमाण-पत्र वा कर दाखिला विवरण :

१५. सञ्चालक समितिका सदस्य, कार्यकारी प्रमुख र खाता सञ्चालकको संस्थाको सदस्य हुनका लागि पेश गरेको अनुसूची १ बमोजिमको पहिचान फारम

१६. संस्थाले आवश्यक ठानेमा अन्य विवरण

१७. स्वघोषण

माथी उल्लिखित विवरण ठीक साँचो हो झुठा ठहरिए कानून बमोजिम सहुँला ।यस खातामा संस्थाले वित्तिय कारोवार गर्दा नेपाल सरकारको प्रचलित कानुनले बन्देज गरेको कुनै पनि कारोवारबाट आय आर्जन गरेको रकमको कारोवार गरिने छैन यदी त्यस्तो प्रचलित कानुन उलङ्घन गरेर आय आर्जन गरेको रकमको कारोवार गरेको पाइएमा कानून बमोजिम सहुँला

....

आधिकारिक दस्तखत

संस्थाको छाप

स्वीकृत गर्नेको

दस्तखत.......

नाम:

पद:

मिति:

प्रमाणीत गर्नेको

दस्तखत.......

नाम:

पद

मिति: